

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Osudy františkánského konventu v Moravské Třebové ve 20.

století

Iva Ondrová

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Iva ONDROVÁ**

Studijní program: **B7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Kulturní dějiny**

Název tématu: **OSUDY FRANTIŠKÁNSKÉHO KONVENTU
V MORAVSKÉ TŘEBOVÉ VE 20. STOLETÍ**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- 1.) Vznik františkánského řádu a příchod do Čech.
- 2.) Jednotlivá působiště v českých zemích.
- 3.) Moravská Třebová - vznik řádu - 20. století (specifika Moravské Třebové - národnost)
- 4.) Konvent ve 20. století

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ELBEL, Martin: Bohemia Franciscana. Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století. Olomouc 2001.

FOLTÝN, Dušek a kolektiv: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005.

HLAVÁČEK, Petr: Čeští františkáni na přelomu středověku a novověku. Praha 2005.

Národní archiv Praha - fond: Františkáni - provinciál a konvent, Praha
Klášterní archiv Moravská Třebová

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jan Stejskal, M.A., Ph.D.
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

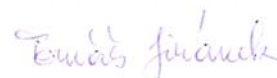
31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 23. března 2009

Iva Ondrová

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi byli nápomocní při vzniku této bakalářské práce. Děkuji zejména vedoucímu práce Mgr. Janu Stejskalovi M.A., PhD., za jeho připomínky, cenné informace a doporučení vhodné literatury. Mé poděkování patří také P. Vítovi Huskovi OFM, který mi byl ochoten věnovat čas. Děkuji také PhDr. Janě Martínkové z Městského muzea v Moravské Třebové za všechny poskytnuté materiály, Mgr. Sylvě Jaruškové, ThLic. Petru Regalátu Benešovi OFM a provinčnímu ministrovi Janu Maria Vianneyi Dohnalovi OFM z kláštera u Panny Marie Sněžné v Praze a pracovníkům Národního archivu v Praze. Dále všem, kteří mě při psaní podporovali.

SOUHRN

Tématem mé bakalářské práce se staly osudy moravskotřebovského františkánského konventu ve 20. století. Zaměřila jsem se především na jeho první polovinu. Důvodem bylo zrušení řádů v roce 1950.

Na začátku práce se zabývám vznikem františkánského řádu u nás i ve světě v čele s jeho zakladatelem. Snažila jsem se přiblížit také všechny, dnes fungující kláštery v České republice.

Důležité jádro práce tvoří historie města Moravské Třebové, kde jsem se soustředila především na církevní vývoj a národnostní složení obyvatel. Moravská Třebová patřila do oblasti „Sudet“, tedy spíše etnicky než geograficky.

Poslední část mé práce sleduje samotné osudy konventu v Moravské Třebové. Nejdříve jsem se pokusila předložit jeho historický vývoj, který je uveden vždy v ohraničeném časovém úseku. Hlavní součástí konventu jsou „jeho obyvatelé“, o kterých pojednává také jedna z pasáží. Pokusila jsem se nahlédnout i do církevních slavností řeholníků a jejich prožívání.

Pomocí orální historie, na úplný závěr, jsem se snažila demonstrovat život řeholníků ve sledovaném období.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Františkánský řád – sv. František – Moravská Třebová – 20. století – národnost – Sudety

TITLE:

Fate of Franciscan convent in Moravská Třebová in the twentieth century

ABSTRACT

The topic of my bachelor thesis became life stories of Franciscan convent in Moravská Třebová in the twentieth century. I have focused mainly on its first half. The reason for this was dissolving of religious orders in 1950.

I am engaged in establishing of Franciscian Order in our country as well as in the world at the beginning of my thesis. I have also tried to mention all of the operating monasteries in the Czech Republic.

The point of my thesis creates the history of the city Moravská Třebová, where I have concentrated on religious advancement and national structure of dwellers in the city. The history of Moravská Třebová, where I have especially focused of the Church development and national structure makes a real core of my thesis. The city of Moravská Třebová was a part of Sudetenland, rather ethnically than geographically.

The last part of my thesis follows histories of Moravská Třebová convent itself. Firstly, I have tried to present its historical development that it is always presented on restricted time scale. The convent itself is represented by its inhabitants, there fore I have devoled one part of the thesis to Franciscan friars as well I have even tried to look into their daily life and to the festivities as well.

In the very end by means of oral history I have tried to demonstrate the monks' lives in the period under consideration.

KEYWORDS:

Franciscan order – saint Francis – Moravská Třebová – 20. century – nationality – Sudetenland

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	OBECNÁ CHARAKTERISTIKA	3
2.1	Zakladatel františkánského řádu a jeho vznik.....	3
2.2	Vývoj po smrti Františka do 20. století.....	4
2.3	Františkánský řád v Čechách.....	6
2.4	Struktura a činnosti řádu.....	9
2.5	Dnešní působíště v Čechách.....	10
3	OBECNÁ CHARAKTERISTIKA	13
3.1	Poloha města Moravská Třebová.....	13
3.2	Historie města se zaměřením na vývoj farnosti a národnostního složení obyvatel.....	14
3.2.1	Historický vývoj do 19. století.....	14
3.2.2	Historický vývoj 1. poloviny 20. století.....	15
4	FRANTIŠKÁNSKÝ ŘÁD V MORAVSKÉ TŘEBOVÉ	17
4.1	Historický vývoj do 19. století	17
4.2	Části františkánského areálu.....	19
4.2.1	Kostel sv. Josefa	19
4.2.2	Klášter.....	20
4.2.3	Kaple sv. Petra v okovech.....	23
4.2.4	Klášter Školských sester	23
5	FRANTIŠKÁNSKÝ KONVENT V 1. POLOVINĚ 20. STOLETÍ	26
5.1	Historický vývoj konventu v závislosti na politických událostech ve městě a zemi	26
5.1.1	Období 1900 – 1918	26
5.1.2	Období 1919 – 1937	28
5.1.3	Období 1938 – 1944	29
5.1.4	Období 1945 – 1947	31
5.1.5	Období 1948 – 1950	33
5.2	Členové konventu v letech 1900 – 1950.....	34
5.2.1	Období 1900 – 1918	34
5.2.2	Období 1919 – 1937	37
5.2.3	Období 1938 – 1944	39
5.2.4	Období 1945 – 1947	39
5.2.5	Období 1948 – 1950	40
5.3	Významná jubilea a slavnosti konventu v letech 1900 – 1950.....	41
5.3.1	Každoroční slavnosti	41
5.3.2	Velká jednorázová jubilea	42
6	SVĚDECTVÍ OTCE VÍTA	43
7	ZÁVĚR	48
8	PRAMENY A LITERATURA	50
9	RESUMÉ	53
10	SEZNAM PŘÍLOH	54

1 ÚVOD

Za svůj cíl v předkládané práci jsem si dala přiblížit čtenáři osudy františkánského konventu v Moravské Třebové. Toto téma jsem si zvolila proto, že jsem již dříve uvažovala o jeho zpracování, často totiž kolem kláštera chodím. Z nedostatku příležitostí využít více pramenů jsem tento projekt nemohla uskutečnit. Podařilo se mi to až nyní.

Bakalářská práce je rozdělena do několika kapitol. V první části bylo mojí snahou provést základní charakteristiku františkánského řádu a historických událostí, které měly přímý vliv na jeho vývoj. Vycházela jsem především z prací Milana M. Bubna¹, Petra Hlaváčka² a Petra Alkantary Houšky.³

Dále bylo třeba zaměřit se na základní charakteristiku města, kde se konvent nachází, tedy na město Moravská Třebová a také na historický vývoj, který měl přímý vliv na stav národnostního složení obyvatel města a jejich konfesi. Tuto část jsem čerpala především z pera Vladimíra Nekudy⁴, Rudolfa Hikla⁵ a Josefa Bartoše⁶, z jehož díla jsem použila číselné údaje, které jsou pro hodnocení souvislostí důležité.

O příchodu a působení františkánského řádu v Moravské Třebové až do 19. století pojednává další kapitola. Zde bylo nutné popsat vlastní areál celého, postupně rozvíjejícího se komplexu budov, který náleží bratrům františkánům. Tato kapitola vychází již z archivních pramenů především z Provinčního archivu OFM, který se nachází v Praze v konventu u Panny Marie Sněžné. Za zmínku stojí také odborné statě v moravskotřebovském zpravodaji a brožury vydané františkány v Moravské Třebové.

Klíčovou částí této práce jsou vlastní osudy františkánského konventu v Moravské Třebové s důrazem na první polovinu 20. století. V této kapitole jsou uvedeny dopady politických událostí ve městě a v zemi v souvislosti s vývojem františkánského konventu v Moravské Třebové a změnách jeho osazenstva v průběhu celé první poloviny 20. století. Jako pramen mně zde posloužila Kronika

¹ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl.* Praha, 2006.

² HLAVÁČEK, Petr. *Čeští františkáni na přelomu středověku a novověku.* Praha, 2005.

³ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství.* Praha, 1996.

⁴ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko.* Brno, 2002.

⁵ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová. Náčrt jejích dějin.* Brno, 1948.

⁶ BARTOŠ, Josef a kol. autorů. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Okresy Prostějov, Moravská Třebová, Boskovice.* Ostrava, 1976.

františkánského řádu v Moravské Třebové⁷ a archivní materiály z Národního archivu v Praze⁸.

Pro realizaci textu byla kromě samotné analýzy vypátraných archivních pramenů a uvedených knih použita celá řada sborníků, encyklopedických hesel a webových odkazů, kde bych v první řadě měla jmenovat rigorózní práci „Česká františkánská knižní kultura: knihovny minoritů, františkánů a kapucínů v průběhu staletí.“⁹

Práce je opatřena obrázkovými přílohami zejména z knih¹⁰, Národního archivu v Praze a fotografií autorky.

⁷ Kronika františkánského kláštera a kostela sv. Josefa v Moravské Třebové. Uložena v klášterním archivu v Moravské Třebové, její přepis také v Městském muzeu v Moravské Třebové, digitální podoba (CD), nečíslována, bez signatury. (obdržela jsem od p. Jany Martínkové)

⁸ Národní archiv Praha, Fond: Františkáni – provincialát a konvent, Praha.

⁹ BAJGER, Franciszek Matyáš. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007 [cit. 22. 3. 2009]. URL: <
http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf />.

¹⁰ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl*. Praha, 2006; NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002.

2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

2.1 Zakladatel františkánského řádu a jeho vznik

Zakladatelem františkánského řádu se stal Francesco Bernardone. Jeho dědeček Bernard se přistěhoval z vesnice Moricone, která leží poblíž kupeckého města Lucca v Itálii, do Assisi. Rodina byla velmi zámožná a její bohatství rostlo, když rodinný podnik se sukrem převzal syn Pietro Bernardone, který se oženil s Picou de Bourlemont. V roce 1182 se jim narodil prvorozený syn. Původní Františkovo jméno bylo Jan, jméno František dostal brzy po svém narození od otce, který se v té době vrátil z Francie.¹¹

Dětství a mládí Františka bylo plné blahobytu a všestranné péče rodičů. Navštěvoval farní školu a měl se stát kupcem. O obchod se však vůbec nestaral. Svůj čas trávil hrou, zahálkou, klábosením a starostmi o módu. V roce 1202 odešel do války mezi Assisi a Perugií. Snil o vítězství a rytířství v boji. Ovšem válka mu přinesla úplně něco jiného, než očekával. Padl do zajetí a ve vězení strávil mnoho let. Za výkupné byl propuštěn. Vrátil se však jiný. Začal o sobě přemýšlet, o svém dosavadním životě i o životě svého okolí. Zanedlouho ještě vážně onemocněl. Vězení a nemoc znamenaly zřejmě pro Františka přelom v jeho životě.¹²

Třetím zlomovým okamžikem byla další událost. Při běžné procházce došel do polorozpadlého kostela San Damiano, kde se modlil. Najednou uslyšel hlas: „*Františku, nevidíš, že můj dům je v sutinách? Jdi a obnov mi jej.*“¹³ Větu vzal nejdříve doslova a počal opravovat San Damiano. Časem pochopil, že má pomoci duchovně obrodit tehdejší církev. Rozhodl se žít podle evangelia, odešel z domova a rozešel se ve zlém s otcem. Usadil se v obyčejné chatrči u kostela Panny Marie Andělské, tzv. Porciuncule.¹⁴ K Františkovi se postupně přidalo prvních pár bratří (Bernard z Quintavalle, Petr Cattani, Jiljí atd.).¹⁵ Rozdával peníze chudým, chodil ošetřovat do

¹¹ CHESTERTON, G. K. *Svatý František z Assisi*. Neratovice, 1993, s. 30.

¹² Tamtéž, s. 36 - 43.

¹³ Tamtéž, s. 45.

¹⁴ Malý Podílek. Název pochází od malé kapličky v Assisi, ve které se František modlil. Malá, avšak tak významná, že nad ní papež Pius V. nechal postavit katedrálu P. Marie Andělské.

¹⁵ GOFF, Jacques Le. *Svatý František z Assisi*. Praha, 2004, s. 51.

útulku malomocné a po ulici chodil v žebráckých šatech. Podnikl i několik misíí do Dalmácie, Umbrie, Toskánska, kde navštívil Florencii, Perugii, Pisu, Sienu.¹⁶

V roce 1210 Františkovi a jeho druhům byla schválena ústně papežem Inocencem III. řehole. Celkem vznikly tři řehole: františkáni - mužský řád (ordo primus), klarisky – ženský řád (ordo secundus) a laická (terciáři, ordo tertius).¹⁷ Zakladatelkou ženského řádu klaristek roku 1212 byla sv. Klára, kterou se sv. Františkem pojilo hluboké přátelství. Třetí řád je určen pro laiky žijící v rodině, byl založen 1221.¹⁸

Sv. František sepsal roku 1221 pro své bratrstvo novou řeholi, nebyla však Svatým stolcem přijata tzv. Regula non bullata. Přepracovaná řehole byla přijata až roku 1223 papežem Honoriem III. a je známa jako tzv. Regula bullata, kterou se františkánský řád řídí dodnes. Toto období znamenalo pro Františka dobu „velkého pokoušení“,¹⁹ nebyl totiž s přijatou řeholí spokojen. Pro své bratry v roce 1226 napsal sv. František „Malý a Velký testament“. Snažil se v něm co nejlépe vyjádřit formu řádového společenství.²⁰

Ke konci života žil František velice osamocen. Sužovala ho oční choroba a téměř nemohl chodit. Zemřel 3. října 1226 v Porciunkule. Jeho ostatky dnes leží v podzemní kryptě v bazilice svatého Františka v Assisi. Dva roky po smrti byl papežem Řehořem IX. kanonizován (16. července 1228).²¹ V roce 1939 byl prohlášen patronem Itálie. Roku 1980 ho papež Jan Pavel II. ustanovil za patrona ekologie.²²

2.2 Vývoj po smrti Františka do 20. století

Učení sv. Františka se špatně dodržovalo již na sklonku jeho života - především zachování chudoby. Spor se vyhroutil v roce 1274, po smrti generálního ministra Giovanni Fidanza.²³ Řád se rozštěpil na dva základní směry: přísnější - „spirituales“ (ti, kteří usilovali o návrat k přísnějšímu zachování řehole) a mírnější - „conventuales“ (ti, kteří se řídili papežskou řeholí).²⁴ Ještě se štěpil na další reformní skupiny.²⁵ Zvláštní

¹⁶ CHESTERTON, G. K. *Svatý František z Assisi*. Neratovice, 1993, s. 45 - 51.

¹⁷ HLAVÁČEK, Petr. *Čeští františkáni na přelomu středověku a novověku*. Praha, 2005, s. 17.

¹⁸ GOFF, Jacques Le. *Svatý František z Assisi*. Praha, 2004, s. 14 – 15.

¹⁹ Tamtéž, s. 63.

²⁰ HLAVÁČEK, Petr. *Čeští františkán na přelomu středověku a novověku*. Praha, 2005, s. 18.

²¹ GOFF, Jacques Le. *Svatý František z Assisi*. Praha, 2004, s. 15.

²² URL: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_z_Assisi > [cit. 8. 2. 2009]

²³ Zv. Bonaventura, generál františkánského řádu, kardinál

²⁴ Více viz. HLAVÁČEK, Petr. *Čeští františkán na přelomu středověku a novověku*. Praha, 2005, s. 19.

skupinu tvořili tzv. hyberni, irští františkánští observanti, kteří byli v průběhu 17. století vyhnáni z Anglie Alžbětou I.²⁶

V polovině 14. století se pokoušeli opět o navrácení řádové disciplíny sv. Františka. Toto období je považováno za tzv. ranou observanci.²⁷

Důležitým mezníkem františkánské observance se stal Kostnický koncil (1414 – 1418), který vydal 23. září 1415 konstituci. Umožnila konventům volit vlastního generálního vikáře, kterého měl generální ministr do tří dnů potvrdit a také podpořit observanty v jejich úsilí o celkovou reformu řádu. Spory však i nadále trvaly. Po několika neúspěšných pokusech vydal 29. května 1517 papežskou bulu Lev X. Bula rozdělovala řád na *Ordo fratrum minorum regularis observantiae* (na observanty, neboli františkány) a *Ordo fratrum minorum conventualium* (na konventuály neboli minority).²⁸ Sjednocování jednotlivých reformních hnutí nebylo však bezproblémové.

Neklidné období nastalo v průběhu 18. století. Revoluce ve Francii františkánský řád zrušila a 130 členů skončilo pod gilotinou. Další hrůzy v roce 1854 způsobila revoluce ve Španělsku. Naproti tomu byla zřízena v Severní Americe řádová provincie s dvaceti řádovými domy. V polovině 19. století měl řád téměř 15 000 členů a byl dokonce nejsilnějším mužským řádem katolické církve. V této době bylo v Římě obnoveno generální studium Řádu menších bratří a v roce 1890 byla zahájena na Kolegiu sv. Antonína Paduánského (tzv. Antonianum)²⁹ výuka.³⁰

Roku 1897 byl zaveden stejný oděv pro všechny reformované skupiny. Ve Španělsku se ale vzepřeli, přijali jen hábit a konstituci. Proto v roce 1909 papež Pius X. „deklaroval, že tři větve I. řádu sv. Františka se ustanovují in perpetuum jako Menší bratři Leoninské unie (františkáni), Menší bratři konventuálové (minorité) a menší bratři kapucíni a že všichni tři jsou nástupci sv. Františka, protože všechny tři řády představují větve jednoho stromu.“³¹ V roce 1921 zaujímal františkánský řád druhé místo (po Tovaryšstvu Ježíšovu) mezi řády s největším počtem členů.

Výsadní postavení měli františkáni ve Svaté zemi. Do Jeruzaléma přišli již v roce 1228. Na východ se řád dostal již za života sv. Františka a to výpravou do Egypta

²⁵ V různých zemích jiná sdružení: fraticellové, bosáci, amadeiti, kladení, reformati...

²⁶ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 22.

²⁷ Observace – zachování obvyklých řeholních zvyklostí

²⁸ HLAVÁČEK, Petr. *Čeští františkáni na přelomu středověku a novověku*. Praha, 2005, s. 24.

²⁹ V roce 2005 byl univerzitě udělen status papežské univerzity; univerzita má vyčleněné pracoviště v Jeruzalémě (Františkánské biblické studium)

³⁰ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl*. Praha, 2006, s. 238.

³¹ Tamtéž, s. 239.

(navštívil i jiná místa, viz výše) za křižácké výpravy. Tím se stal sv. František vlastně zakladatelem misijní činnosti. Misie, jsou důležitou kapitolou dějin františkánského řádu. V 16. století se františkáni dostali do Afriky, zde opět do Egypta a ještě do Habeše. Dále do Indie, na Ceylon, na Celebes (Sulawesi), do Siamu, Kambodže a Annami (Vietnam). V 2. polovině 16. století se dostali na Filipíny, odtud do Číny, do Japonska. Poslední dvě uvedené výpravy byly méně úspěšné, v Japonsku bylo dokonce ukřižováno šest františkánů. Rozsah misí se neustále zvětšoval. Řád začal působit v Ekvádoru, v Chile, Brazílii a v Mexiku. V Nové Kalifornii (USA) dokázali přimět indiánské kmeny, aby se usadily a věnovaly se zemědělství (pěstování ovocných stromů a zeleniny). Ve druhé polovině 18. století pronikli františkáni po tichomořském pobřeží, kde založili osady San Blas, Monterrey a San Francisco.³²

2.3 Františkánský řád v Čechách

Přesné datum příchodu prvních Menších bratří do českých zemí se nedá vymezit. V polských pramenech se uvádí rok 1234³³ jako příchod bratří do Čech. Ovšem listina ze 4. února 1230 svědčí o olomouckém řádně organizovaném konventu, který zřejmě nebyl první na našem území. Šíření nového řádu totiž postupovalo od západu k východu. Příchod františkánského řádu můžeme tedy datovat, i přes několik nepřesností, již před rok 1230.³⁴

Mezníkem se stává rok 1232 - 33, kdy je zřízen samostatný správní řádový celek, kustodie³⁵ českopolská - tedy počátek pevné řádové organizace v našich zemích. Vznikají první kláštery a kostely.³⁶ Františkánský řád v Čechách se během pětaticeti let velice rozrostl a začíná existovat jako samostatná provincie.

Důležitou úlohu v první etapě františkánského řádu u nás sehrála Anežka Přemyslovna (1211 – 2. 3. 1281, kanonizována Janem Pavlem II. r. 1989), která založila

³² BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl.* Praha, 2006, s. 235 - 236.

³³ Rok 1234 se uvádí jako počátek františkánů v Čechách v souvislosti se vstupem dcery Přemysla Otakara I. Anežky do řádu klarisek. Jiný pramen ale zaznamenává příchod františkánů do Čech současně s narozením královské dcery Kunhuty, pozdější klarisky. Obě události se staly v roce 1234. Více viz. HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství.* Praha, 1996, s. 9.

³⁴ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství.* Praha, 1996, s. 9.

³⁵ Menší správní celek v rámci česko - polské provincie; česko - polská provincie menších bratří se v letech 1228 - 1517 dělila na kustodie: pražskou, krakowskou, moravskou, hnězdenskou, litoměřickou a opolskou.

³⁶ Klášter sv. Jakuba v Praze pro bratry konventuály, pro sestry sv. Kláry klášter Na Františku.

první klášter klarisek „Na Františku“. Je považována za největší postavu českých františkánských dějin.

Útlum řádu nastal v době husitských bojů. „*Mnoho klášterů bylo zničeno nebo alespoň těžce poškozeno, mnoho řeholních osob zahynulo násilnou smrtí.*“³⁷

Obnova františkánského života přišla se sv. Janem Kapistránem³⁸, který dal impuls ke stavbě klášterů ve městech, jakými procházel. Roku 1451 začal fungovat klášter v Brně, roku 1452 v Opavě, v roce 1453 v Olomouci, v roce 1457 Jindřichově Hradci, od roku 1455 v Jemnici, v roce 1460 v Plzni a roku 1468 ve Znojmě. Do Tachova observanti přišli roku 1466, v roce 1474 do Nisy a roku 1481 do Kadaně. V Bechyni působili od roku 1490. Od roku 1603 pak v bývalém karmelitánském klášteře u Panny Marie Sněžné na Novém Městě Pražském.³⁹

Tak v roce 1451 vznikla v rámci staré původní českopolské provincie Menších bratří nová provincie observantů, provincie rakousko – česko – polská. Později se oddělila samostatná česká provincie, zahrnující i slezská území patřící k zemím Koruny české. K osamostatnění došlo roku 1469, který je považován za počátek české františkánské provincie svatováclavské.⁴⁰

Pro církve i řád bylo nepříznivé 16. století. V Říši se rozmáhal protestantismus. Vzkříšení řádu zaznamenalo až 17. století a s tím i založení několika klášterů. Roku 1627 ve Voticích, v Turnově roku 1651, ve Slaném roku 1657, v Hájku a Moravské Třebové 1678, v Zásmukách roku 1690 a další.

„*Česká provincie zahrnovala země Koruny české včetně rozsáhlého Slezska. Na sklonku 20. let 18. století, v době největšího rozkvětu, měla třicet klášterů a tisíc řeholníků. Proto jí právem náležel titul „Alma et Magna Bohemiae Provincia.*““⁴¹

Během válek s Fridrichem II. Velikým přišla císařovna Marie Terezie o značnou část Slezska. České provincii zůstalo v roce 1754 jen dvacet klášterů.⁴²

V průběhu vlády Josefa II. bylo josefínskými reformami zrušeno 413 klášterů – tedy polovina. Z františkánských zrušil císař v Čechách a na Moravě: klášter

³⁷ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 13.

³⁸ 23. 6. 1385 – 23. 10. 1456. Byl jedním z nejvýznačnějších kazatelů 15. století. S jeho jménem jsou spjaty počátky františkánů – observantů v českých zemích, založil rakousko – česko – polský vikariát františkánů observantů. Více viz. KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana II*. Provincie bratří františkánů. Praha, 2005, s. 226.; URL: <<http://www.abcsvatych.com/mesice/a10/rijen23.htm>> [cit. 8. 2. 2009]

³⁹ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 20.

⁴⁰ Tamtéž, s. 17.

⁴¹ Tamtéž, s. 25.

⁴² Tamtéž, s. 25.

v Olomouci, Znojmě, Kroměříži, Brně a v Praze u Hybernů. Byla zrušena řádová studia a zakázáno přijímat novice. Konec existence znamenaly reformy pro české klarisky, zanikl tím jeden z nejstarších klášterů Na Františku. Zrušen byl také 3. řád a všechna bratrstva.⁴³

Na začátku 19. století se snaží o znovuoživení některých institucí v řádu. V roce 1812 byly zřízeny františkánské noviciáty⁴⁴, a to v Praze, Plzni, v Moravské Třebové a Kadani. Navrací se i terciářské obce. Třetí řády jsou důležité pro rozvoj řádů, protože nejen františkánský řád se nemůže rozvíjet a uplatňovat bez laické veřejnosti.

Na přelomu 19. a 20. století vznikly terciářské knihy (např. Duchovní život ve světě) a časopisy (např. Zahrádka sv. Františka, Serafinské květy). Svou činnost obnovily i řeholní sestry, které se řídí řeholí 3. řádu. Od roku 1857 obsluhují nemocné v Praze Šedé sestry. Později vznikají Školské sestry, které se věnují výchově a výuce mládeže.⁴⁵

Na přelomu 19. a 20. století měla česká františkánská provincie 17 konventů.⁴⁶ V roce 1927 přibyl klášter v Kroměříži.⁴⁷

Důležitou osobností byl v 1. polovině 20. století P. Jan Evangelista Urban.⁴⁸ V roce 1927 se zasloužil o vznik Apoštolátu 3. řádu sv. Františka – řeholní společenství sester podléhajících biskupům, jejich úkolem byla katecheze, laický apoštolát a sociální a charitativní služba.⁴⁹

Zánik první Československé republiky znamenal oddělení 6 - ti konventů (Cheb, Tachov, Kadaň, Hostinné, Moravská Třebová a Hejnice) od svatováclavské provincie a přiřazení v rámci tzv. sudetského území k Hitlerově říši. V říjnu 1938 z těchto konventů byl vytvořen Sudetský komisariát. V druhé republice zůstalo provincii v Čechách a na Moravě 12 konventů.⁵⁰

⁴³ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 25.

⁴⁴ Noviciát je zkušební období pro uchazeče o přijetí do řádu, trvá 1 - 2 roky.

⁴⁵ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 25 - 26.

⁴⁶ Praha, Cheb, Tachov, Kadaň, Jindřichův Hradec, Plzeň, Bechyně, Uherské Hradiště, Votice, Turnov, Slané, Dačice, Hájek, Hostinné, Zásmyky, Moravská Třebová, Hejnice.

⁴⁷ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 26.

⁴⁸ 20. 2. 1901 – 7. 1. 1991, kněz, teolog a publicista. Jeho rodiče patřili k třetímu řádu sv. Františka. Od čtrnácti let byl také i on jeho členem. Od roku 1918 byl členem františkánského řádu, roku 1924 byl vysvěcen na kněze. V roce 1937 se stal zakladatelem a organizátorem osvětového katolického díla Studium Catholicum (ústav pro teologické vzdělávání laiků). Autorem knih *Duchovní život, Vzrůst ke Kristu* aj. Více viz. HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolismu 20. století s antologií textů*. Brno, 2005, s. 161; KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604 - 2004)*. Praha, 2004. s. 129 – 131.

⁴⁹ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 27.

⁵⁰ Tamtéž, s. 27.

Sudetský komisariát neměl novice, kleriky ani koleje pro výchovu serafínského mládeže.⁵¹ Ztráta byla z části vyvážena zřízením Serafínského kolegia⁵² v Kroměříži.

„Noviciát byl kanonicky ustaven v Hájku u Prahy.“⁵³

Po druhé světové válce nastal návrat kněží do bývalých sudetských klášterů. Někteří klerici, již před válkou, byli posíláni na studia do ciziny (Rakousko, Belgie), odkud se jako vysvěcení vraceli. Po roce 1948 začíná další složité období pro františkány.⁵⁴

Roku 1950 byl řád zrušen. Kněží byli vězni komunistické policie v klášterech. Mnozí byli odsouzeni, novicové byli propuštěni domů, někteří se dostali k Pomocným technickým praporům (PTP). Začal koloběh vykonstruovaných procesů s knězi. Rok 1960 přinesl pro mnohé uvězněné amnestii. Udržování kontaktů bratří zachránilo přežití řádu. Kněží pracovali v civilním zaměstnání a přitom se snažili žít řeholním životem. Po 17. listopadu 1989 začala provincie znovu svobodně žít. Po roce 1989 se obnovila opět řádná volba provinciála.⁵⁵ Řád se pomalu vracel k zažitým pravidlům.

2.4 Struktura a činnosti řádu

„Celý řád se dělí na 12 obvodů, v čele stojí generální ministr⁵⁶ a 12 generálních definitorů⁵⁷ (tj. poradce generála). Dále se řád dělí na provincie, v jejichž čele stojí provinční ministr (provinciál), který je volen provinční kapitulou a má svého zástupce – provinčního vikáře. Nižší správní jednotkou jsou konventy, které řídí kvardián (volen provinční kapitulou). Menší řeholní domy se nazývají hospice a jsou vedeny superiorem nebo praesesem.⁵⁸ Mezi další řádové funkce patří generální komisař, který je zmocněncem řádu observantské linie k vizitaci vikariátu či provincie. Nižší řádovou funkcí je například socius, což je bratr určený provinční kapitulou, aby doprovázel na

⁵¹ Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Sudetský komisariát 867-21.

⁵² Malý seminář pro výchovu a vzdělání chlapců, projevující zájem o řád. Více viz. HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 27.

⁵³ HOUŠKA, Petr Alkantara. *České františkánství*. Praha, 1996, s. 27.

⁵⁴ Tamtéž, s. 28.

⁵⁵ Tamtéž, s. 28 - 30.

⁵⁶ Ministr (Ministr generalis titus Ordinis S. Francisci), který byl původně volen doživotně, dnes na 6 let

⁵⁷ Zastupují 12 jazykových a regionálních oblastí zvaných obvody (circumscripio)

⁵⁸ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl*. Praha, 2006, s. 231.

cestách (při vizitacích apod.) provinčního vikáře či ministra. Řád má kněze, laické bratry a členy III. řádu sv. Františka (terciáře).“⁵⁹

K hlavním úkolům františkánského řádu patří duchovní služba, činnost misionářská doma i v zámoří, kázání, konání exercicií, lidových misí pro věřící. Jejich zvláštním privilegiem bylo svěcení Křížové cesty.⁶⁰

Františkány poznáme podle hábitu hnědé barvy s kapucí, přepásaným bílým cingulem.⁶¹

Zajímavostí u františkánů ale i kapucínů a minoritů je úcta k Panně Marii Loretánské, a tím ke Svaté chýši (Santa Casa) v Loretu (Santuario della Santa Casa in Loreto) a k sošce černé Matky Boží Loretánské, o které se věřilo, že byla vytesána sv. apoštolem Lukášem. Kult Panny Marie Loretánské se významně prosadil v barokním období. Domek původně stál v Nazaretu (rodiště Panny Marie) při jeskyni ve skále. Nad jeskyní byla císařem Konstantinem vybudována bazilika. Chrám byl však v roce 1263 rozbořen. Kameny Svaté chýše byly prý převáženy anděly z místa na místo (dohromady čtyřikrát). Definitivně byl umístěn, tedy ve městě Loreto.⁶² Od 17. století se začaly stavět kopie Svaté chýše nejenom v Itálii, ale i v jiných evropských zemích. Byl zaveden také zvláštní svátek nazvaný svátek Panny Marie Loretánské (tj. 10. 12.).⁶³

2.5 Dnešní působíště v Čechách

České provincii v 70. letech 16. století hrozil zánik. I tak v 17. století, v prostředí pobělohorských proměn náboženského i politického života, mohla obnovovat kláštery i zakládat nová sídla. *„V letech 1783 – 1785 bylo rozhodnuto o zrušení větší části františkánských konventů.“⁶⁴ Z tohoto počtu byly nakonec téměř dvě třetiny ušetřeny zániku – definitivně ukončilo svou existenci pouze pět konventů – olomoucký, kroměřížský, znojemský, brněnský a opavský. Zbývající téměř dvě třetiny z navržených domů byly uchovány či nakrátko po zrušení obnoveny. Roku 1790 se česká františkánská provincie skládala z 19 domů, v nichž mělo napříště pobývat asi dvě stě až*

⁵⁹ NĚMCOVÁ, Zuzana. *Čeští františkáni v době komunismu se zaměřením na 50. léta*. Diplomová práce, České Budějovice, 2008, s. 13 - 14.

⁶⁰ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl*. Praha, 2006, s. 228.

⁶¹ Lněný provaz, na něm tři uzly značí tři františkánské sliby: chudobu, poslušnost, čistotu

⁶² Město v Itálii, na pobřeží Jaderského moře

⁶³ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl*. Praha, 2006, s. 236 - 237.

⁶⁴ Osazenstvo, shromáždění kláštera

tři sta bratří“⁶⁵ (15 bratří v konventu oproti více než dvojnásobku z poloviny 18. století). V České republice v současné době funguje šest konventů – Praha, Brno, Plzeň, Liberec, Uherské Hradiště a Moravská Třebová. Do české františkánské provincie náleží ještě další 3 kláštery, které byly po revoluci navraceny, ale nejsou obsazeny. Jedná se o klášter Votice, Hájek u Prahy a Filiální dům Prusiny.⁶⁶

Praha, dnešní centrum františkánů v České republice, byla osídlena poprvé observanty roku 1460 u sv. Ambrože na Poříčí. O 13 let později byli observanti vyhnáni, vrátili se roku 1604. Tehdy jim císař Rudolf II. daroval zpustlý bývalý klášter karmelitánů Panny Marie Sněžné na Novém Městě Pražském. Obnova kláštera i kostela začala hned po příchodu bratří za vydatné mecenášské pomoci pána z Lobkovicz. 15. února 1611 byl klášter napaden ozbrojeným lidem a 14 řeholníků bylo surově zavražděno. Od října 1611 zde ale začali působit noví františkáni bez přestání až do roku 1950. Po skončení totalitní éry byla od roku 1990 činnost kláštera obnovena. Postupně byly také navraceny části kláštera řádu františkánů.⁶⁷

Brno má starou františkánskou - observantskou tradici z 15. století, založil ji zde roku 1461 jako první v českých zemích sám Jan Kapistrán. Klášter byl zasvěcený sv. Bernardinovi Sienskému, padl ale za oběť švédským vojskům. Nový klášter vybudovali františkáni na místě filiálního kostela sv. Marie Magdalské. Pochází ze 17. století. Josef II. klášter zrušil, později se klášter stal sídlem eucharistiánů.⁶⁸ Bratři františkáni se vrátili zpět do města v polovině 70. let 20. století v podmínkách "podzemní" církve - v civilních domech a civilním zaměstnání. Po roce 1989 se přestěhovali na faru v Brně - Husovicích.⁶⁹

V Plzni působil klášter Menších bratří již od roku 1292. Observantům byl věnován kolem roku 1460. „*V době velikého úpadku provincie v 2. polovině 16. století byl plzeňský františkánský klášter jedním ze čtyř zbylých a byl významným střediskem pastoračním i kulturním. Od roku 1650 býval v Plzni noviciát. Roku 1786 za Josefa II. se jednalo o zrušení kláštera, ale komise určila, aby byl zachován a kostel aby sloužil německým obyvatelům Plzně. Toto dobově podmíněné opatření v době germanizace zachránilo existenci kláštera.*“⁷⁰ V době komunismu byl klášter uzavřen. Po revoluci

⁶⁵ ELBEL, Martin. *Česká františkánská provincie sv. Václava (1570 – 1790)*. [cit. 7. 1. 2009] URL: <http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Historica29/Historica29_06.pdf>.

⁶⁶ URL: <<http://www.ofm.cz/konventy/praha>> [cit. 7. 1. 2009]

⁶⁷ URL: <<http://www.ofm.cz/konventy/praha>> [cit. 7. 1. 2009]

⁶⁸ Katolický církevní řád, založený 1856 v Paříži, později rozšířený v Americe i v Austrálii

⁶⁹ URL: <<http://www.ofm.cz/konventy/brno>> [cit. 7. 1. 2009]

⁷⁰ URL: <<http://www.ofm.cz/konventy/plzen>> [cit. 7. 1. 2009]

byl navrácen církvi, která zde vybudovala děkanství, kde bylo zřízeno sídlo biskupa. Od roku 1996 sídlí františkáni na žádost biskupa v panelovém domě na sídlišti Vinice.⁷¹

Dům v Liberci je duchovním pokračováním kláštera v Hejnicích, vybudovaného na popud hraběte Františka Ferdinanda Gallase roku 1690. Františkáni kupovali různé vhodné domy pro své působení. Nakonec zvolili dům v Ruprechticích, nazvaný U sv. Damiána.⁷²

Předposledním centrem je Uherské Hradiště, kde klášter vznikl v 90. letech 15. století při kostele Zvěstování Panny Marie. Jeho zakladatelem byl prostějovský rodák Jan Filipec.⁷³ Roku 1542 byli bratři vyhnáni. Roku 1631 byl klášter přičleněn k uherské provincii Nejsvětějšího Spasitele. Avšak Josef II. rozhodl roku 1785, že klášter má být vrácen provincii české. Po roce 1989 obnovili bratři v Uherském Hradišti řeholní život, nyní bydlí v domě na náměstí.⁷⁴

Posledním místem působení františkánů v současné době je Moravská Třebová. Ta je předmětem mé bakalářské práce.

⁷¹ URL: < <http://www.ofm.cz/konventy/plzen> > [cit. 7. 1. 2009]

⁷² URL: < <http://www.ofm.cz/konventy/liberec> > [cit. 7. 1. 2009]

⁷³ 1431 – 1509 Uherský Brod; byl to varadínský biskup, administrátor olomoucké diecéze, kancléř uherského království. V roce 1490 se vzdal všech hodností a důstojností a dne 10. 6. 1492 přijal řeholi sv. Františka a vstoupil do kláštera jako bosák sv. Bernardina ve Vratislavi. Po osmi letech působení v různých slezských kláštorech přesídlil do Olomouce a později do Uherského Hradiště, kde v klášteře, který založil zemřel a byl také pohřben. Více viz. BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl.* Praha, 2006, s. 342.

⁷⁴ URL: < <http://www.ofm.cz/konventy/liberec> > [cit. 7. 1. 2009]

3 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

3.1 Poloha města Moravská Třebová

Moravská Třebová, německy Mährisch Trübau, se nachází na pomezí Čech a Moravy v nadmořské výšce 360 m. n. m. Region historicky patří do významného německého ostrova *Hřebečsko* (německy *Schönhengstgau*). Mezi nejbližší větší města se řadí Olomouc (asi 60 km), Brno (asi 70 km) a Pardubice (asi 90 km).⁷⁵

Moravskotřebovsko má charakter členité pahorkatiny, označované jako Moravskotřebovská pahorkatina.⁷⁶ Jejím nejvyšším bodem je Rychnovský vrch s nadmořskou výškou 541 m. n. m.

Oblastí protéká říčka Třebůvka, od které také město mohlo dostat název. „*Prívlastkem pak bylo odlišeno od města České Třebové.*“⁷⁷

V místě se nachází menší železniční stanice. Ta zahájila provoz roku 1889. Vede městy Prostějov - Moravská Třebová – Třebovice v Čechách, s odbočkou na Chornice a Velké Opatovice. V roce 1908 byla prodloužena do Skalice nad Svitavou.⁷⁸

Silniční doprava je oproti železniční rozsáhlejší. Nejdůležitější silnice spojující Olomouc – Moravskou Třebovou – Svitavy – Praha byla postavena již před rokem 1848. Menšího významu jsou silnice Moravská Třebová – Letovice, Moravská Třebová – Zábřeh a Moravská Třebová – Konice – Prostějov, které se stavěly do začátku první světové války.⁷⁹

⁷⁵ URL: <<http://www.moravskatrebova.cz/mesto/zakladni-informace-o-meste>> [cit. 6. 2. 2009]

⁷⁶ BARTOŠ, Josef a kol. autorů. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Okresy Prostějov, Moravská Třebová, Boskovice*. Ostrava, 1976, s. 231.

⁷⁷ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 536.

⁷⁸ BARTOŠ, Josef a kol. autorů. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Okresy Prostějov, Moravská Třebová, Boskovice*. Ostrava, 1976, s. 239.

⁷⁹ Tamtéž, s. 239.

3.2 Historie města se zaměřením na vývoj farnosti a národnostního složení obyvatel

3.2.1 Historický vývoj do 19. století

Moravská Třebová⁸⁰ byla založena ve 13. století (kolem r. 1260) Borešem z Rýzmburka, jako typické město na „zeleném drnu.“ V důsledku kolonizace za vlády Václava I. (1230 – 1253) bylo obyvatelstvo převážně německého původu. Téměř po celou existenci mělo město převahu německé národnosti.

V průběhu 15. a hlavně polovině 16. století se ve městě upřednostňoval český jazyk (v důsledku korespondence s majiteli panství - rod Boskoviců).⁸¹ Další výměnou majitele panství probíhala reformace a důraz byl kladen opět na německý jazyk.

Duchovní život v Moravské Třebové se rozvíjel současně se založením města. Ze stejného období je doložena existence fary. „*První farář, jménem Christián, je úředně jmenován roku 1270, druhým je Jakob od roku 1275. Farnost byla podřízena Olomoucké diecézi, a byla zmíněna v listině z roku 1365, v níž Jindřich z Lipé předává panství nad Moravskou Třebovou markrabímu Janovi.*“⁸²

Roku 1550 opustil faru poslední katolický kněz a na jeho místo přišel protestantský kazatel. Koncem 16. století byla městu darována kolatura fary, „*tj. dosazování potřebného duchovenstva se souhlasem gruntovního pána, pokud by byl evangelického vyznání.*“⁸³ Byl vydán zákaz stavby jiných kostelů než evangelických. Začala se vést farní matrika.

28. dubna 1623 je v matrice uveden poslední zápis evangelickým (luteránským) farářem, jímž byl Jiří Riemer.⁸⁴ Do úřadu byl poté opět dosazen katolický kněz, kterým se stal Jakub Allgaier. V této době začínala ve městě rekatolizace. Po vestfálském míru klesl počet obyvatel až na polovinu předválečného počtu, nastala chudoba a rušení mnohých cechů. Roku 1653 byl v Moravské Třebové zřízen děkanský úřad římskokatolické církve.⁸⁵ Roku 1691 byla ukončena rekatolizace. Obyvatelé byli opět

⁸⁰ Původním střediskem oblasti se stala, dnes již 6 km vzdálená, malá vesnice Staré Město. Zde scházela tekoucí voda, proto byla Moravská Třebová vybudována jako součást městské sítě českomoravského pomezí.

⁸¹ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová. Náčrt jejích dějin*. Brno, 1948, s. 42.

⁸² URL: <<http://www.farnostmt.cz/index.php?r=1&idcl=32>> [cit. 7. 1. 2009]

⁸³ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová. Náčrt jejích dějin*. Brno, 1948, s. 44.

⁸⁴ Tamtéž, s. 45 - 46.

⁸⁵ Spadaly pod něho: Biskupce, Boršov, Chornice, Jevíčko, Křenov, Kunčina, Městečko Trnávka, Rychnov, Staré Město, Tatenice

plně katolického vyznání. V průběhu 17. století docházelo k poněmčování, české obyvatelstvo splývá s německým nebo se raději stěhovalo pryč z města.⁸⁶

Na začátku 18. století do města přišel mor a zanechal za sebou třetinu mrtvých obyvatel. K památce zemřelým byl vystaven morový sloup, kde byly každou sobotu zpívány litanie sborem choralistů. Mše byly slouženy pod radniční věží. Město zažilo v roce 1726 druhou pohromu, při které shořel nejen gotický kostel z roku 1270. Byl však opět vystaven v barokním slohu a je dodnes dominantou města.⁸⁷

S přijetím josefínských reforem se změnila nejen organizace městských úřadů,⁸⁸ ale nastaly i změny v církvi. Němčina si stále uchovávala privilegium.

V 19. století se zrodilo ve městě mnoho firem a začal prosperovat průmysl. Stálou převahu německého obyvatelstva dosvědčuje vznik řady německých spolků – pěvecký (od r. 1864), tělovýchovný (od r. 1864), hasičský (od r. 1869), lékařů (od r. 1875), hudební (od r. 1884), chovatelský (od r. 1897), německý národní (od r. 1885) atd.⁸⁹

Kromě františkánů, kteří jsou předmětem mé práce, působili ve městě od 18. století i piaristé (do roku 1901). V roce 1763 zde zřídili školu, která byla později povýšena na gymnázium. Roku 1845 byl obnoven řád Milosrdných sester sv. Františka, který nepřímou souvisí i s františkány.⁹⁰

3.2.2 Historický vývoj 1. poloviny 20. století

Obecní samospráva zůstala v rukou německé většiny, ovšem do státních úřadů byli dosazováni Češi. „V Moravské Třebové se usazovali čeští úředníci.“⁹¹ Do města přišli ruští emigranti (tvořili je běženci z Ruska po roce 1917). Jejich počet se zvětšil poté, co pro ně, rozhodnutím ministerstva zahraničních věcí, bylo zřízeno ruské gymnázium Všeruského svazu měst v ČSR (1921 – 1935).⁹² Město pomalu ztrácelo svůj výhradně německý ráz. (viz **Tabulka 1**) Přelom 19. – 20. století znamenal změnu

⁸⁶ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová. Náčrt jejich dějin*. Brno, 1948, s. 69 – 72.

⁸⁷ Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, patřící františkánskému řádu

⁸⁸ Samosprávná městská rada byla proměněna v úřednický magistrát, který byl volen dvanáctičlenným městským výborem z mužů, kteří získali od gubernia certifikát. Magistrát tvořili purkmistr, syndik a tři radní. Více viz. HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová. Náčrt jejich dějin*. Brno, 1948, s. 85

⁸⁹ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 552.

⁹⁰ Tamtéž, s. 558.

⁹¹ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová. Náčrt jejich dějin*. Brno, 1948, s. 96.

⁹² NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 190.

také v církvi, kde většinu osazenstva tvořili čeští řeholníci (sledované roky 1875 – 1925: asi 65% Čechů).⁹³ V roce 1919 vznikla první česká menšinová škola.

Po vzniku Československé republiky byla oblast Hřebečsko prohlášena za součást provincie Sudetenland (Sudety).⁹⁴ Tento vývoj se nelíbil české menšině. Spory mezi Němci a Čechy došly až do ozbrojeného střetu, po kterém byla oblast v prosinci 1918 připojena do Československé republiky. Hospodářská situace však donutila oba tábory ke vzájemné spolupráci.⁹⁵ K velkému uklidnění přesto nedošlo.

Převaha německé národnosti byla plně obnovena mnichovským diktátem roku 1938. Mnozí čeští obyvatelé prchali z města. Po válce se Moravská Třebová se stala součástí Československé republiky.⁹⁶

Některé církve přibyly ještě v průběhu 20. století. Od roku 1911 zde působil evangelický kazatel augšpurského vyznání (od roku 1916 pak sbor Evangelické církve augšpurského vyznání). Roku 1919 pak obec Německé evangelické církve. Milosrdné sestry byly roku 1924 přejmenovány na Školské sestry sv. Františka. Z ostatních církevních institucí se roku 1924 objevila židovská náboženská obec, od roku 1946 sbor Českobratrské evangelické církve a o rok později obec Československé církve husitské.

97

Tabulka 1. Složení obyvatel v roce 1880 - 1950

rok \ národnost	1880	1900	1910	1921	1930	1950
česká	301	199	78	353	801	
německá	5 681	7 497	7 438	6 090	6 634	
jiná	74	37	76	243	732	
celkem obyvatel	6 056	7 733	7 592	6 686	8 167	6 436

⁹³ Srov.: Kronika františkánského kláštera a kostela sv. Josefa v Moravské Třebové, nečíslována. Uložena v klášterním archivu v Moravské Třebové, její přepis také v Městském muzeu v Moravské Třebové. (dále jen Klášterní kronika)

⁹⁴ Sudety jsou pohraničních oblastí v dnešní České republice, ve kterých převažovalo německé obyvatelstvo. Moravská Třebová patřila po vzniku ČSR do oblasti Sudetska, zahrnující severovýchod Čech, včetně Orlických hor, severozápad Moravy a západ bývalého Rakouského Slezska, s centrem v Opavě a v Šumperku. Mělo rozlohu přibližně 6 543 km² a asi 650 000 obyvatel. Více viz. URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Sudety>> [cit. 6. 2. 2009]; NEKUDA Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 185.

⁹⁵ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 552.

⁹⁶ Tamtéž, s. 554.

⁹⁷ Tamtéž, s. 558.

4 FRANTIŠKÁNSKÝ ŘÁD V MORAVSKÉ TŘEBOVÉ

4.1 Historický vývoj do 19. století

Jedním z důvodů pro založení konventu v Moravské Třebové byly problémy velkých vzdáleností mezi jednotlivými domy. Cestující bratři, zejména pak provinciál nebo komisař konající vizitaci, museli často přenocovat v nějakém hostinci. To nebylo považováno za důstojné a vhodné pro stav řeholní.⁹⁸

Klášter i kostel byly založeny v polovině 17. století. O založení kláštera a kostela se v městské kronice píše:

„Na speciální příkaz vydaný jeho jasnosti knížetem Janem Adamem Ondřejem z Lichtenštejna byli dne 18. 5. 1678 přijati městskou radou v Moravské Třebové důstojní páni páteři františkáni a bylo jim povoleno, že smějí před horní bránou na Horní ulici na vlastní náklady postavit kostel a klášter, ku kterémž účelu jim bylo vyměřeno místo 100 kroků délky a 74 kroků šířky.“

21. září 1678 přišli do Moravské Třebové dva řádoví kněží a tři mniši – laici, vyslaní brněnskou provinciální kapitulou. Jako konventní kostel dostali k dispozici špitální kostelík před Dolní branou. Měli však již povolení olomouckého arcibiskupství ke stavbě vlastního kostela a kláštera. V průběhu stavby konventu řeholníci pobývali dočasně v měšťanském domě naproti staveništi, v pozdějším klášteře sester III. řádu.⁹⁹ Tento dům začali obývat od 31. října 1678.¹⁰⁰

Smlouvy na výstavbu kláštera se stavitelem Jakobem Braschem a tesařem Georgem Vesperem byly uzavřeny roku 1680. 31. května 1680 byla zahájena stavba klášterního kostela a to položením základního kamene děkanem Fischerem. Za podpory lichtenštejnské vrchnosti, města, farnosti a zámožných příznivců řádu byl kostel v roce 1689 dokončen. Vysvěcen byl 1. srpna olomouckým pomocným biskupem Františkem

⁹⁸ ELBEL, Martin. Bohemia Franciscana. Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století. Olomouc, 2001, s. 13.

⁹⁹ BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007, s. 395. [cit. 22. 3. 2009]. URL: <http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf>.

¹⁰⁰ v prvních týdnech pobývali u rodiny senátora Förstera. Více viz. Historie kostela a kláštera. Písemné materiály z klášterní knihovny v Moravské Třebové, nečíslováno. (tyto písemnosti jsem obdržela od p. Sylvy Jarůškové)

hrabětem Braidou, je zasvěcen sv. Josefovi. Hned druhý den 2. srpna se sloužila první mše.¹⁰¹ Nadále se pokračovalo se stavbou budovy kláštera. Ta byla dokončena v roce 1695.¹⁰²

V roce 1704 se uskutečnila velmi náročná a nákladná stavba studny.¹⁰³ Roku 1707 byl také založen III. řád sv. Františka. V roce 1711 byla postavena kaple sv. Petra v okovech. Kaple byla přístupná z kostela. O dva roky později byla přistavěna kuchyň a refektář a do kostela byly pořízeny varhany, které poprvé zazněly na slavnost Nanebevstoupení Páně.¹⁰⁴

Tak vznikl celý komplex představující dnešní klášter a jeho zahradu, která byla zřízena po jeho jihozápadní straně.¹⁰⁵

Konečnou podobu klášter získal přístavbou noviciátu¹⁰⁶ v roce 1745. Někdy po roce 1747 bylo do Moravské Třebové přemístěno řádové filozofické studium z Opavy, která byla tehdy okupována pruskými vojáky.¹⁰⁷

V průběhu 18. a 19. století byl rozvoj kláštera často narušován živelnými a válečnými pohromami. Morová epidemie, která postihla město v roce 1715, si vyžádala také oběti z řad františkánů, kteří se podíleli na péči o nemocné. Následky prvního pruského vpádu v roce 1742 klášter nepocítil díky obratné diplomacii tehdejšího kvardiána (Hyacinth Künischer). Další invazí v roce 1758 byl však již refektář obsazen 40 chirurgy, v celách prvního poschodí bylo ubytováno dvanáct štábních lékařů a

¹⁰¹ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl.* Praha, 2006, s. 330.

¹⁰² Historie kostela a kláštera. Písemné materiály z klášterní knihovny v Moravské Třebové, nečíslováno. (tyto písemnosti jsem obdržela od p. Sylvie Jarůškové)

¹⁰³ Barokní studna se nachází na františkánské zahradě. Byla dokončena v roce 1706. Historie kostela a kláštera. Písemné materiály z klášterní knihovny v Moravské Třebové, nečíslováno. (tyto písemnosti jsem obdržela od p. Sylvie Jarůškové)

¹⁰⁴ Historie kostela a kláštera. Písemné materiály z klášterní knihovny v Moravské Třebové, nečíslováno. (tyto písemnosti jsem obdržela od p. Sylvie Jarůškové)

¹⁰⁵ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl.* Praha, 2006, s. 330.

¹⁰⁶ Noviciát do Moravské Třebové byl přesunut 29. 8. 1734 z Hejnice. Již 25. 9. zde noví novici působili. Od roku 1746 pak plně fungoval. Za josefínských reforem, v roce 1782, byl zrušen. V roce 1812 byl noviciát obnoven. Za prusko – rakouské války se stal noviciát špitálem pro vojáky nemocné tyfem a cholerou. V letech 1872 – 1884 sloužil noviciát jako kasárna zeměbrany. Jeho činnost znovu zastavena, obnovena roku 1884. Z významných představitelů řádů, zde byl v noviciátu Jan Evangelista Urban, Jan Kapistrán Vyskočil nebo Klemens Minařík, pozdější provinciálové řádu. Srov. BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí.* 15. října 2007, s. 396 - 402. [cit. 12. 2. 2009]. URL:

<http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf; Klášterní kronika

¹⁰⁷ BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí.* 15. října 2007, s. 396. [cit. 12. 2. 2009]. URL: <http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf>.

přízemí bylo obleženo nemocnými. Při odchodu pak prusí vojáci vydrancovali kostel.
108

Josefinským reformám klášter za oběť nepadl. Konvent byl sice v roce 1784 zrušen, ale ještě než jej řeholníci opustili, bylo císařské rozhodnutí odvoláno. Počet řeholníků, který stoupl v roce 1773 až na 39 bratří, byl však značně snížen. Dvorským dekretem byl zrušen v roce 1782 III. řád sv. Františka.¹⁰⁹

V období napoleonských válek klášter sloužil jako lazaret francouzské armády, v roce 1809 zde byl zřízen armádní sklad a budova noviciátu sloužila po dobu trvání solného monopolu jako sklad soli. Všemi těmito opatřeními klášter ovšem velice trpěl a byl na pokraji úplné zkázy.¹¹⁰

Od roku 1838 za kvardiánů Seraphina Francisca a Cherubina Burggrafa, byl klášter a kostel důkladně renovován, mimo jiné dali též tvrdou krytinu na střeche. V roce 1866 obsadili Moravské Třebovou naposledy Prusové. Vydrancovali klášter, takže mnozí řeholníci museli na čas přesídlit do jiných klášterů. Budova konventu tehdy sloužila i jako místo pro nemocné tyfem a cholera.¹¹¹

4.2 Části františkánského areálu

4.2.1 Kostel sv. Josefa

Kostel je jednolodní stavba s užším pravoúhle uzavřeným presbyteriem, lemovaným oběžným ochozem. Exteriér stavby je zcela prostý. Stěny jsou členěny pilastry, které nesly průběžnou hlavní římsu. Je vyzdoben jednoduše – sochami, obrazy, dřevěnými oltáři. Malby na zdi nepocházejí ze stejné doby, proto nejsou tak vzácné, výmalba byla provedena na přelomu 19. – 20. století.¹¹²

Hlavní oltář byl navržen a postaven mistrem Jiřím Andresem ze Svitav roku 1698. Podvojný svatostánek pochází od brněnského řezbáře Jakuba Scherze z roku 1772, nad ním je socha beránka Božího. Nad svatostánkem visí na zdi velký, obdélný obraz sv. Josefa, chovající v levé ruce Ježíška a v pravé pak drží lilii. Kolem se snášejí

¹⁰⁸ Historie kostela a kláštera. Písemné materiály z klášterní knihovny v Moravské Třebové, nečíslováno. (tyto písemnosti jsem obdržela od p. Sylvy Jarůškové)

¹⁰⁹ Klášterní kronika

¹¹⁰ Historie kostela a kláštera. Písemné materiály z klášterní knihovny v Moravské Třebové, nečíslováno. (tyto písemnosti jsem obdržela od p. Sylvy Jarůškové)

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² Provinční archiv OFM. Praha – konvent Panny Marie Sněžné. Fond Františkánů v Moravské Třebové: KUBĚNSKÝ, Jan Metoděj. *Františkánský klášter v Moravské Třebové*. Praha, 1998, nečíslované.

andílci. Nad oltářním obrazem sv. Josefa visí obraz sv. Floriána od malíře Judy Tadeáše Suppera. Po stranách pak nalezneme sochy sv. Jáchyma a sv. Anny.¹¹³

Hlavní část oltáře je zakončena římsou, na které sedí dva andělé. Římsa přechází nad hlavním obrazem do oblouku. Vlevo nad římsou je umístěn papež Lev Veliký a vpravo pak Mojžíš s deskami Desatera Božích přikázání. Nad nástavcem je ještě malý oválný obraz s františkánským znakem, který je složen ze zkřížených rukou sv. Františka a Pána Ježíše Krista. Celý oltář završuje Nejsvětější Srdce Ježíšovo, které jako kdyby se vznášelo na nebi mezi oblaky, z kterých vycházejí paprsky svatozáře.¹¹⁴

„V kostele je šest vedlejších oltářů. Na pravé straně oltáře Panny Marie a sv. Anny, oltář sv. Františka z Assisi, oltář sv. Kříže, nalevo oltář sv. Jana Nepomuckého, oltář Panny Marie Královny a oltář sv. Antonína Paduánského. Oltáře jsou v barokním stylu a mají jemné barokní zdobení ve tvaru lístků, květů či vavřínových věnců v barvě stříbra a zlata. Jsou zcela vyrobeny ze dřeva včetně sloupoví a říms. Každý oltář se skládá z obětního stolu, tabernáku a hlavní části s hlavním obrazem a postranními sochami. Oltáře jsou završeny věnci paprsků s různými nápisy a křesťanskými symboly.“¹¹⁵

„V oblouku, který odděluje hlavní loď od presbytáře, stojí za pomšivnutí německý nápis: „Kommet alle zu mir, ich will euch ergleichen“. V češtině znamená: „Pojďte ke mně všichni, já vás občerstvím.“¹¹⁶

Za oltářem se nachází sakristie, jejíž půdorys je šestiúhelníkový, s původním barokním nábytkem a starým kamenným umyvadlem. Na zdi visí obrazy duchovních pastýřů, bývalých i současných. Boční dveře vedou do kaple sv. Petra.

4.2.2 Klášter

Vlastní klášter tvoří jedno patro, které je složeno z ústřední čtyřkřídlé budovy s ambitem po obvodu vnitřního dvora.

Budova je tvořena z několika místností – refektářů, kuchyně, sklepa, zahrady a v prvním patře se nachází klauzura a knihovna.

¹¹³ Provinční archiv OFM. Praha – konvent Panny Marie Sněžné. Fond Františkánů v Moravské Třebové: KUBĚNSKÝ, Jan Metoděj. *Františkánský klášter v Moravské*. Praha, 1998, nečíslované.

¹¹⁴ Tamtéž, nečíslované.

¹¹⁵ Tamtéž, nečíslované.

¹¹⁶ JARUŠKOVÁ, SYLVA. *Průvodce moravskotřebovskými kostely. Klášterní kostel sv. Josefa*. 2. díl, Moravská Třebová, 2006, s. 2.

Interiér kláštera zdobí početná skupina dřevěných soch z dílny Jiřího Pacáka,¹¹⁷ tzv. Třebovské pašije.

Knihovna

Rozkvět knihovny zaznamenaly především v 18. století, některé kláštery byly důležitými centry kultury a vědy ještě v 19. století. V době sistace¹¹⁸ klášterů v roce 1950 však byla značná část těchto historických knihoven „mrtvá“.¹¹⁹

V moravskotřebovském klášteře je knihovna vystavěna v období baroka. První zmínky o stavbě knihovny pochází z roku 1689. Z roku 1711 – 1712 pak proběhla vlastní stavba knihovny v prvním patře. Má tvar věžovitého přístavku ke klášternímu kostelu sv. Josefa. Místnost má osmiúhelníkový půdorys, v průčelí jsou dveře, u sedmi stěn jsou skříňové regály, čtyři vysoké, tři pod okny (ve výklenku) nižší. Vysoké skříňové regály jsou nahoře ukončeny vyřezávanými supraportami se vsazenými obrazy, které spolu s volně pověšenými obrazy představují sv. Jeronýma, Petra z Alcantary, Antonína Paduánského Augustina, Bonaventuru a papeže Honorio III. Nade dveřmi je Adam s motykou. Plátnem potažené dveře regálů mají výzdobu, ilustrující různé slovní hříčky, respektive emblémy, tak úl se včelami (Pungit et ungit), žena s měřicími přístroji a olovníci (A perpendendo pendet), vzlétající pták (Ad alta exaltat), hvězdář (Sidera considerat), tesařské nástroje (Inaequalia aequat), hudební nástroje (Choreus dat gaudia cordis) atd. Uprostřed stojí velký osmihranný dřevěný stůl.¹²⁰

Knížní fond kláštera začal vznikat již v roce 1678 a v následujících letech se poměrně rychle rozrůstal především díky darům a odkazům. První knihu, kterou konvent v roce 1678 získal, byl olomoucký tisk Jiřího Handla z roku 1615, Begierer: *Oder Der Seelenschatz*. Další knihy pocházely od faráře z Městečka Trnávky Pavla Antonína Skokana, rodáka ze Zábřehu. Skokan byl patrně v častém styku s konventem, v pamětní knize je u jeho jména uvedeno: „bonus amicus noster.“ Větší počet knih byl však zapsán do knihovny až v letech 1684 – 1689.¹²¹

¹¹⁷ český sochař a řezbář baroka, se podílel v Moravské Třebové také na dalším významném díle, a to na Kalvárii, na Křížovém vrchu.

¹¹⁸ násilné ukončení činnosti

¹¹⁹ Písemné materiály z Městského muzea v Moravské Třebové, nečíslováno (písemnosti jsem obdržela od p. Jany Martínkové)

¹²⁰ Provinční archiv OFM. Praha – konvent Panny Marie Sněžné. Fond Františkánů v Moravské Třebové.

¹²¹ Písemné materiály z Městského muzea v Moravské Třebové, nečíslováno (písemnosti jsem obdržela od p. Jany Martínkové)

Obory jsou rozděleny dle písmen A – T. V prvním regálu A a B = bible, výklady bible a spisy církevních otců, ve druhém C a D = církevní právo a spisy týkající se františkánské řehole a řádu, ve třetím E a F = teologická díla, ve čtvrtém G, H, I = díla asketická a kontemplativní. V pátém Kg a Kl se nachází nejrozsáhlejší obor, zahrnující německou a latinskou homiletiku. Je umístěn zčásti, pro nedostatek místa, i v prvním a třetím regálu. V šestém L, M, N, O = historická, lékařská a právníká díla a v posledním P, R, S, T jsou knihy z oboru filozofie, astronomie a různých dalších. V posledních dvou regálech došlo ovšem časem k některým přesunům mezi jednotlivými obory. Převažují knihy kontemplativní a liturgické, výklady řehole sv. Františka a homiletické příručky. Knihy jsou psány převážně latinsky a německy. Mezi dobrodince knihovny patřil i moravskotřebovský farář Jiří Bartoloměj Fischer, dále farář v Kamenné Horece František Mikuláš Hancke a farář ve Staré Vsi Josef Edmund Tempes, rodák ze Svitav.¹²²

Na výzdobě knihovny pracovali pro konvent malíř Christian David a truhlář Karl Hofrichter, zřejmě se podíleli i na zařízení a výzdobě knihovny. K tomuto prvnímu vybavení přispěl františkánský konvent v Nise. Mezi první donátory patřil řádový provinciál definitoř řádu Bernard Sannig. Velice pečlivě se staral o knihovny své provincie, pro které vydal 15. ledna 1685 podrobné předpisy, které měly být zarámovány a vyvěšeny v knihovně každého konventu. V moravskotřebovské knihovně se skutečně jeden exemplář těchto předpisů zachoval, ovšem značně vybledlý a poškozený, takže některá místa nejsou čitelná. Tam provinciální statusy hrozí exkomunikací každému, kdo by odňal z knihovny bez svolení knihovníka¹²³ nejen rukopis nebo knihu, ale i jakoukoliv věc. Mimo klášter se nesmí půjčovat ani světským ani duchovním osobám, ani řeholníkům jiných řádů, a to ani se svolením představeného. Každý řeholník je povinen pořídit pro představeného seznam knih, které má ve své cele. Řeholník odcházející na jiné působiště, nesmí být propuštěn, dokud nevydá počet z vypůjčených knih podle svého seznamu. Není dovoleno přenášet knihy z jedné cely do druhé.¹²⁴

Spolu s dalšími klášterními knihovnami byla také knihovna moravskotřebovských františkánů začátkem 50. let převezena do Univerzitní knihovny v Brně, kde byla odborně ošetřena a nově zkatologizována. V roce 1964, kdy brněnská

¹²² Tamtéž, nečíslováno.

¹²³ Funkce knihovníka se obsazovala velice špatně, mnohdy se neobsadila vůbec. Srov. Písemné materiály z Městského muzea v Moravské Třebové, nečíslováno (písemnosti jsem obdržela od p. Jany Martínkové)

¹²⁴ Provinční archiv OFM. Praha – konvent Panny Marie Sněžné. Fond Františkánů v Moravské Třebové.

Univerzitní knihovna řešila nedostatek deponitárních prostor, se zjistilo, že lze moravskotřebovský fond oproti původnímu předpokladu navrátit do původní místnosti, to bylo také provedeno. Pouze nejvzácnější exempláře, zejména staré rukopisy, jsou dodnes uloženy v trezoru brněnské knihovny.¹²⁵

Celkem má moravskotřebovská františkánská knihovna asi 1900 zkatalogizovaných svazků, vesměs starých tisků do roku 1800 s naprosto převažující teologií, z níž je nejbohatší zastoupena latinská a německá homiletika. České spisy v knihovně téměř nejsou, cizojazyčných bohemik je však asi 400 s poměrně velkým počtem tisků ze slovanských tiskáren. Zpracováno a publikováno je celkem 35 rukopisů.¹²⁶

Díky peněžitému daru ze spřáteleného holandského města Vlaardingen bude možno věnovat knihovně potřebnou péči. Podařilo se odvlhčit místnost, provádí se restaurátorské zásahy a na regálech se postupně restaurují jednotlivé knihy.¹²⁷

4.2.3 Kaple sv. Petra v okovech

Kaple sv. Petra v okovech byla ke kostelu sv. Josefa přistavěna roku 1711 jako kaple zpovědní. Je klenuta valeně, s trojbokými koutovými lunetami do pasů. Centrální, kolmý tvar sakristie uzavírá klášterní klenba s pětibokými lunetkami.

Kaple sloužila nejvíce v den svátku sv. Porciunkule, který připadá na 2. srpna. Všichni ti, kdo přijdou do kostela, pomodlí se a přijmou svátost smíření, získají plnomocné odpustky a to v jakémkoliv františkánském kostele. Tuto výsadu dostal od papeže sv. František a platí dodnes. Dnes už kaple slouží k výstavním účelům.

Zdi kaple jsou ozdobeny ornamenty (podobně jako v kostele) a lunetami s výjevy ze života bratří františkánů.

Kaple utrpěla v minulých letech staticky, kdy po ulici Svitavská vedla hlavní silnice, proto bylo nutné po roce 1990 provést její opravu.

4.2.4 Klášter Školských sester

Od roku 1845 v Moravské Třebové působil III. řád sv. Františka. Byla to kongregace sester Neposkrvněného Početí P. Marie. Mezi prvními to byly Salomea

¹²⁵ Písemné materiály z Městského muzea v Moravské Třebové, nečíslováno (písemnosti jsem obdržela od p. Jany Martínkové)

¹²⁶ Tamtéž, nečíslováno.

¹²⁷ Tamtéž, nečíslováno.

Titzerová z Mladějova a Romana Marchnerová z Olomouce. Řád sídlil naproti františkánskému klášteru a s členy řádu byly sestry úzce ve spojení. O tom svědčí záznam ve františkánské kronice z roku 1936: „*P. Albin gab in Žernuvka den barherzigen Schwestern III. O. vom 20. – 26. Mai Exertien.*“¹²⁸ (pozn. aut. P. Albin vedl exercicie pro milosrdné sestry v Žernůvce od 20. – 26. května)

Členky se především uplatňovaly ve výchově, výpomoci v duchovní správě a v sociální charitní oblasti. Vznikla škola, která byla na začátku přínosem pro chudé a osiřelé děti. Její úroveň stoupala a od roku 1852 měla statut řádné soukromé dívčí národní školy „Školských sester sv. Františka“ V roce 1865 byla ke škole připojena dětská opatrovna.¹²⁹

Ve škole pravidelně vykonávali duchovní službu místní františkánští kněží. Ovšem jen do roku 1866. Tento rok byly sestry odděleny od františkánského řádu. Duchovním pro ženský klášter byl jmenován tehdejší třebovský děkan Florian Schwantzer. V roce 1866 se přestaly pro žáčky klášterní školy ve františkánském klášteře sloužit i některé mše, údajně pro nedostatek kněží.¹³⁰

Roku 1875 byla založena mateřská škola a pak i zařízení podobné dnešním školním družinám. Od roku 1880 byla školou veřejnou a v roce 1893 otevřela původně dvoutrídni třetí třídu.¹³¹

Roku 1909 byl do výuky školy doplněn všeobecně vzdělávací kurs pro dívky škole odrostlé a přibyla i hospodyňská škola. O rok později byla zprovozněna kuchařská škola, kde se během zimních měsíců kromě vaření vyučovalo i šití. Roku 1916 byla zahájena výuka na obchodní škole s právem veřejnosti.¹³²

Do roku 1918 bylo mezi sestrami málo Češek, ale od vzniku Československé republiky tomu bylo naopak (příčinou bylo připojení Moravské Třebové do Československé republiky, viz výše). V této době přišel klášter o mateřinec, noviciát. Hospodyňská škola byla roku 1923 změněna v dvoutrídni rodinnou školu. Byl připojen i třetí ročník pro praní a krejčovství. V roce 1926 obdržela tato škola úřední název „Soukromá odborná škola pro ženská povolání s právem veřejnosti Sester neposkvrněné

¹²⁸ více viz. Klášterní kronika

¹²⁹ MARTÍNKOVÁ, Jana. „Školské sestry“ v Moravské Třebové, In *Zpravodaj města Moravské Třebové*, leden 2008, číslo 1, VI. ročník, s. 8.

¹³⁰ Tamtéž, s. 8.

¹³¹ Tamtéž, s. 8.

¹³² Tamtéž, s. 8.

početí P. Marie.“ Všechny školy, které zde za čas působení vznikly, měly vysokou úroveň, zvláště školy obchodní.¹³³

Po připojení Moravské Třebové k říši, se vše radikálně změnilo. Byla zrušena kuchařská škola a pokračující kurz pro dívky škoie odrostlé. Opatrovnu pro malé děti, mateřskou školu, soukromou odbornou školu pro ženská povolání zase převzalo město. Sestry měly jiný úkol, pečovat o staré a nemocné. 30. září 1940 byl do kláštera přemístěn starobinec. V roce 1950¹³⁴ nemohly přijímat žádné nové členky a z kláštera se stal domov důchodců. Staré sestry odešly do bývalého kláštera v Králíkách.¹³⁵

¹³³ MARTÍNKOVÁ, Jana. „Školské sestry“ v Moravské Třebové, In *Zpravodaj města Moravské Třebové*, leden 2008, číslo 1, VI. ročník, s. 8.

¹³⁴ Po zrušení mužských katolických řeholních řádů přišly na řadu ženské řády s názvem „Akce R“. více viz. URL: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/196783-akce-k>> [cit. 6. 2. 2009]

¹³⁵ MARTÍNKOVÁ, Jana. „Školské sestry“ v Moravské Třebové, In *Zpravodaj města Moravské Třebové*, leden 2008, číslo 1, VI. ročník, s. 8.

5 FRANTIŠKÁNSKÝ KONVENT V 1. POLOVINĚ 20. STOLETÍ

5.1 Historický vývoj konventu v závislosti na politických událostech ve městě a zemi

5.1.1 Období 1900 – 1918

Období do první světové války¹³⁶ (od r. 1848) se považuje v Moravské Třebové za poměrně velmi dlouhé období klidu. Válečné události této doby byly příliš vzdáleny a nemohly ovlivnit nějak podstatněji osudy regionu. Škody přinášely spíše požáry a různé přírodní katastrofy, krupobití a povodně.¹³⁷ To dosvědčuje i kronika kláštera. V roce 1900 postihl klášter oheň, díky rychlému zásahu hasičského sboru nebyl klášter tolik poškozen. V roce 1906 a 1907 opět hořelo. Požáry nebyly velkého rozsahu. Celé město pak postihla ještě roku 1904 povodeň.

Na počátku 20. století se začali ve městě objevovat první bezvěrci, ale ti nemohli ovlivnit katolickou církev. Naprostá většina obyvatel byla katolického vyznání.¹³⁸ (viz. **Tabulka 2.**)

Řeholníci v této době začali s úpravami interiéru. Dodnes můžeme v prostorách kláštera, kostela i kaple vidět freskovou výzdobu. Tuto výzdobu provedl v letech 1900 – 1930 P. Albin Hlawatsch, který tu žil v klášteře jako bratr, kněz, kvardián.¹³⁹ Probíhaly i jiné úpravy. „V r. 1903 na jaře bylo započato se stavbou kopule věže, která byla zničena požárem v r. 1844. Stavba byla dokončena ještě téhož roku. Do makovice pod křížem byly uloženy dokumenty, které byly nalezeny později, při rekonstrukci věže v r. 1998.“¹⁴⁰

Během 1. světové války se moravskotřebovští františkáni vydali kázat a pomáhat mezi vojáky. Františkáni pomáhali ve válce i finančními obnosy. Ve Vídni byl pro tyto účely zřízen i spolek.¹⁴¹

¹³⁶ S výjimkou v roce 1866, kdy pruské vojsko se obývalo františkánský klášter

¹³⁷ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 180.

¹³⁸ Tamtéž, s. 176.

¹³⁹ JARUŠKOVÁ, SYLVA. *Průvodce moravskotřebovskými kostely. Klášterní kostel sv. Josefa*. 2. díl, Moravská Třebová, 2006, s. 9.

¹⁴⁰ URL: < <http://www.farnostmt.cz/index.php?r=1&idcl=41> > [cit. 17. 2. 2009]

¹⁴¹ Klášterní kronika

V roce 1916 musel františkánský konvent odevzdat pro válečné účely největší zvon (vážil 174 kg). Ve stejném roce byla v refektáři¹⁴² kláštera zřízena škola pro děti uprchlíků z Istrie a rok později konvikt Josefínium.

Tabulka 2. Náboženské složení obyvatelstva 1900 - 1930

vyznání \ rok	1900	1930
katolické	7557	7134
evangelické	76	235
československé	0	14
židovské	100	48
jiné	0	477
žádné	0	259

Konvikt Josefínium

V roce 1917 byl podán návrh P. Lamberta, místního františkánského řeholníka, na založení konviktu¹⁴³ v Moravské Třebové. Tehdejší, nově zvolený, provinciál řádu Jan Kapistrán Vyskočil¹⁴⁴ návrh přijal a mohl tak být realizován. Název konviktu zvaný „Josefínium“ byl odvozen od hlavního patrona kostela (sv. Josefa).

¹⁴² Refektář je společná jídelna v konventu

¹⁴³ Konvikt je internát pro studenty klášterních škol.

¹⁴⁴ 27. 3. 1886 – 9. 2. 1956, teolog, filozof, historik a provinciál františkánského řádu v letech 1917 – 1923, 1935 – 1938, 21.8.1946 zvolen opět provinciálem, až do roku 1950. Působil mimo jiné jako profesor filozofie a speciální dogmatiky na řádovém učilišti v Bratislavě, jako středoškolský profesor na Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži a Teologické fakultě UK v Praze. V centru jeho badatelského zájmu byla osobnost Anežky Přemyslovny. Autor práce Blahoslavená Anežka Česká, Arnošt z Pardubic a jeho doba, Duchovní cesta ke Karlově univerzitě. HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolismu 20. století s antologií textů*. Brno, 2005, s. 172. ČÁŇOVÁ, Eliška. *Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách v letech 1848 – 1918*. Praha, 1995, s. 85.

Již 17. listopadu 1917 vstoupili do konviktu první žáci. Františkáni vyučovali obvykle okolo 35 žáků ve věku asi 12 až 16 let běžným gymnaziálním předmětům. Mezi nejdůležitější předměty můžeme zařadit náboženství, německý jazyk, francouzský jazyk, dějepis, matematiku, přírodovědu, chemii, fyziku, zeměpis a mnohé další, mezi kterými se objevuje i český jazyk.¹⁴⁵ Na podobném principu tehdy fungovala i další kolej v Kroměříži.¹⁴⁶ Konvikt vedl do roku 1922 P. Lambert. Po různých obviněních¹⁴⁷ v roce 1922 P. Lambert byl nahrazen ve vedení P. Bernardem Antlem.

Konvikt Josefinum žil z velké části z almužen, které místní obyvatelé poskytovali, fungoval až do roku 1939.

5.1.2 Období 1919 – 1937

V klášterní kronice jsem nenalezla žádný záznam, který by se vztahoval k františkánům a nově vzniklé první republice. Město bylo, podle již zmiňovaného, původně prohlášeno za součást provincie Sudetenland, poté však připojeno k Československé republice. K začlenění do Československé republiky zde došlo až po vojenském obsazení v prosinci 1918.¹⁴⁸ I celá česká provincie se těžko vyrovnávala se zánikem Rakouska a s novými poměry v ČSR. To se projevilo i ve skutečnosti, že roku 1928 opustil Basil Havelka¹⁴⁹ jako provinciál řád i kněžství.¹⁵⁰

Roku 1923 byla zřízena v klášteře spolková františkánská knihovna „Franziskus-Bücherei.“ *„Podobně jako v Chebu byla zřejmě i zde spojená s působením místního bratrského společenství třetího řádu. Ve zmíněném roce byla podepsána smlouva mezi spolkem zastoupeným jistým Karlem Slaunem(?) a františkánským klášteřem v zastoupení kvardiána Berarda Antla a provinciála Basila Havelky, bývalého místního představeného. Na jejím základě získala Franziskus-Bücherei v pronájmu místnost v prvním poschodí kláštera.(...) Pronájem činil 100 korun ročně plus náklady za*

¹⁴⁵ Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provinciálát a konvent. Josefinum. inv. č. 2976.

¹⁴⁶ BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007, s. 396. [cit. 11. 2. 2009]. URL: <http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf>.

¹⁴⁷ P. Lambert byl obviněn ze sexuálního obtěžování a byl přeložen do Chebu, ale tam neodešel. Uchýlil se k opatovi. Z tohoto obvinění nakonec byl zproštěn viny. Byl však obviněn ještě z velezrádných úmyslů. Ve svém kázání mluvil proti republice. Byl vyhoštěn a nebylo návratu. srov. Klášterní kronika.

¹⁴⁸ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 181.

¹⁴⁹ Více o případu jsem se nedozvěděla. Basil Havelka (Havelka Václav Basilius, nar. 1869, ind.

22.9.1886, jedn. Slib 22.9. 1887, v roce 1925 se stal provinciálem, kterým byl tedy až do roku 1928) byl nejen provinciálem františkánského řádu, ale jistou dobu byl také představeným v Moravské Třebové, zřejmě v prvních desetiletí 20. století.

¹⁵⁰ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl*. Praha, 2006, s. 258.

elektrinu, topení a případné opravy. Činnost spolku byla zřejmě ukončena a jeho knihovna zanikla podobně jako v Chebu zákazem spolkové činnosti v roce 1939.“¹⁵¹

5.1.3 Období 1938 – 1944

Moravská Třebová připadla po mnichovském diktátu (29. 9. 1938) k Německu a české obyvatelstvo odešlo většinou do vnitrozemí. V Moravské Třebové byl ustanoven úřad landráta, který náležel pod vládního prezidenta v Opavě. Moravskotřebovský konvent byl připojen k tzv. Sudetskému komisariátu.

Během druhé světové války zasáhly do života řeholníků německé úřady. Rozhodnutím roku 1942 byl františkánský klášter úředně zrušen a jeho budova byla využívána jako hostinec při „Říšské dálnici.“ = Raststätte pro civilní cestující a vojenské velitele. Řeholníci podle záznamu z vizitace¹⁵² P. Berarda Antla roku 1943 žili soukromě ve městě.¹⁵³

V plánu města z období těsně po skončení druhé světové války je v klášteře vyznačeno umístění důstojnické jídelny.¹⁵⁴

Sudetský komisariát

O ustanovení sudetského komisariátu se začalo jednat již v roce 1935, kdy požádali němečtí řeholníci v konventech¹⁵⁵ generálního ministra o jeho zřízení.¹⁵⁶ V parlamentních volbách totiž zaznamenala velké vítězství politická strana SdP (Sudetendeutsche Partei) v čele s Konradem Henleinem. V Moravské Třebové vyvrcholila její lživá propaganda o diskriminaci německého obyvatelstva, když Konrad Henlein mj. prohlásil: „*Našli jsme se v době největší rozervanosti a bídy, v hodině*

¹⁵¹ BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007, s. 405. [cit. 13. 2. 2009]. URL: <http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf>.

¹⁵² Církevní kontrola institucí světského nebo řádového duchovenstva

¹⁵³ podle záznamu tento rok dům obýval jeden z řeholníků Dominik Theimer. Provinční archiv OFM. Praha – konvent Panny Marie Sněžné. Fond Františkánů v Moravské Třebové.

¹⁵⁴ CVRKAL, Richard. *Historie farnosti Moravská Třebová ve 20. století*. Ročníková práce, Olomouc 2000 – 2001, s. 5. Uloženo v Městském muzeu v Moravské Třebové. (obdržela jsem od p. J. Martínkové z Městského muzea Moravské Třebové)

¹⁵⁵ jednalo se o konventy „*s osazenstvem povětšinou německým*.“ Z novinového článku vyplývá, že se začali vytvářet konventy ryze německé a ryze české. To by mělo dokládat i osazení členů v Moravské Třebové, kde Češi ve srovnání roků 1935 a 1936 ubyly. Více viz. Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Sudetský komisariát 867 - 21; Klášterní kronika.

¹⁵⁶ dopis z 2. července 1936. Uloženo v Národním archivu v Praze. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Sudetský komisariát 867 – 21.

dvanácté, abychom zachránili národ. Bylo ihned z počátku jasno, že nastupujeme křížovou cestu.“¹⁵⁷

Po mnichovské dohodě 16. října 1938 byl i přes velký odpor české provincie¹⁵⁸ Sudetský komisariát sv. Vojtěcha zřízen, v jeho čele byl komisař. Pozdějším komisařem se stal P. Berard Antl, představený kláštera v Moravské Třebové.¹⁵⁹

Po osvobození Československé republiky 9. května 1945 byl do každého ze šesti konventů poslán vždy jeden františkán české národnosti. Do Moravské Třebové byl poslán jako představený Phillipus Hladký.¹⁶⁰

„Většina německých řeholníků pak během či po skončení války skončila v zahraničí v německých kláštorech.“¹⁶¹

Komisariát zrušen nebyl. *„Podle civilního a podle dekretu presidenta republiky ze dne 19. května 1945, § 1 a § 2. tento komisariát přestal existovati a kláštery náleží opět mateřské provincii českomoravské s ústředím v Praze II. – 753, Františkánský klášter. Avšak podle řádového a církevního práva nemůže provincie těchto klášterů ujmouti, pokud toto civilně - právní stanovisko nebude schváleno od Nejdůst. Generála řádu františkánského a od posvátné kongregace v Římě.*“¹⁶² Jedinou kompetentní osobou ve vyjednávání mezi českou provincií a sudetským komisariátem se stal Bernard Antl. Ten však chtěl vytvořit samostatnou „sudetskou“ provincii, *„do níž by patřil ještě jeden klášter někde v Bavorsku nebo Sasku.*“¹⁶³ To se nepodařilo.

Sudetský komisariát existoval až do roku 1947. Svatá kongregace 10. června 1947 vydala rozhodnutí, *„ kterým se obnovuje původní stav českomoravské provincie františkánské v Praze a ruší tzv. sudetský komissariát františkánský.*“¹⁶⁴

¹⁵⁷ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 203.

¹⁵⁸ Dopis z 2. července 1936,: 1) Církevně naprosto nepotřebný, 2) Politicky nebezpečný pro církve i pro řád atd. Uloženo v Národním archivu v Praze. ŘF 50 III, Sudetský komisariát 867-21.

¹⁵⁹ zřejmě po zatčení P. Petra Mangolda (zatčen a odvezen do Dachau, kde zemřel) někdy kolem roku 1940 - 1941. Od roku 1942 musel již být komisařem. Srov. URL:

<<http://www.ofm.cz/konventy/moravska-trebova>> [cit. 13. 2. 2009]; Klášterní kronika; Provinční archiv OFM. Praha – konvent Panny Marie Sněžné. Fond Františkánů v Moravské Třebové.

¹⁶⁰ z dopisu ze dne 30. 7. 1945 vyplývá, že již od 30. 6. 1945 zde působí jiný představený R. P. Ludvík Spurný. Ten byl jmenován P. Definitorem (= člen řádu pověřený správou řádu, který se zároveň účastní kapitulních shromáždění) Metodějem. Phillipus Hladký zde byl brán spíše jako host, zavedl však české bohoslužby.

¹⁶¹ BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007, s. 20. [cit. 13. 2. 2009]. URL:

<http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf>.

¹⁶² Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Sudetský komisariát 867-21.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Dopis z 20. června 1947, jejímž odesílatelem je vyslanec ČSR u Sv. stolce v Římě a adresátem provinciál Jan Kapistrán Vyskočil. Tento dopis je uložen v Národním archivu v Praze. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Sudetský komisariát 867 - 21.

5.1.4 Období 1945 – 1947

Po ukončení války se vrátili do kláštera v Moravské Třebové františkáni a s nimi i znovuobnovení duchovního života. O tom svědčí 16. červenec 1947, kdy se konala velká slavnost. Tehdy byly přeneseny, z Olomouce do Moravské Třebové, ostatky sv. Vojtěcha do klášterního kostela, kde bylo uděleno požehnání. U příležitosti oslav Božího Těla prošel kolem celého náměstí velký průvod. Průvodu se zúčastnilo velké množství věřících. O této slavnosti se můžeme dočíst i v kronice.

Po válce město ztratilo svůj německý ráz. Na základě dekretu č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů vytvořil společně s dalším a dekretu č. 33/1945 o úpravě československého občanství byl vytvořen právní rámec k odsunu Němců a Maďarů z území republiky. Německé obyvatelstvo bylo transportováno do spojeneckých a sovětských okupačních zón Německa, do Rumunska, na Litvu atd.¹⁶⁵ Mezi lety 1945 – 1947 probíhalo zároveň osídlování města českým obyvatelstvem.

Moravskotřebovský konvent patřil stále podle církevního práva pod Sudetský komisariát, ovšem osazenstvem konventu se stali výlučně čeští františkáni. „...*všichni němečtí řádoví členové Komisariátu i s Komisařem P. Berardem Antlem byli již z území ČSR odsunuti do Bavorska.*“¹⁶⁶

Němci byli i omezováni nejen vojenskými kontrolami a neustále probíhajícími konfiskacemi, ale i množstvím místních vyhlášek. Museli dodržovat povinné hodiny vycházení, měli zákaz přístupu na kulturní a společenské akce, byli vyloučeni z veřejné dopravy, nesměli chodit do lesů a polí (vyjma těch, kteří zde byli určeni k práci). Rovněž se důsledně měly odstranit veškeré německé nápisy z budov a hřbitovů, což bylo pochopitelně spojeno s přejmenováním názvu ulic.^{167 168}

Konvent v Moravské Třebové byl postupně obsazován českými řeholníky. Po zrušení Sudetského komisariátu (r. 1947) území téměř po deseti letech připadlo zpět

¹⁶⁵ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 264.

¹⁶⁶ Ostatní kláštery v Sudetském komisariátu byli také výlučně obsazeni českými františkáni, viz. Národní archiv Praha, ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Sudetský komisariát 867 - 21.

¹⁶⁷ NEKUDA, Vladimír a kol. autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002, s. 262.

¹⁶⁸ o působení německého obyvatelstva se zmiňuje i poslaný český františkán do Moravské Třebové v roce 1945 v korespondenci s provinciálem v souvislosti s předáním kláštera. „...*bude to ovšem záviset na okolnosti, zda vůbec, anebo jak dlouho zde zůstane německé obyvatelstvo. Mají bílou pásku na pravé ruce a smějí vycházeti jen v určitých hodinách ven, ač se toho nařízení mnoho neřídí...*“ Viz. Národní archiv Praha, ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Zabraní kláštera nacisty, jeho opětovné získání a vybavení, jednání s ministerstvem národní obrany o vyklizení, inv. č. 2977/174.

české provincii sv. Václava. Dne 14. listopadu 1947¹⁶⁹ začal konvent opět patřit k české provincii, ovšem s navrácením vnitřního vybavení to bylo složitější.

Jednání o navrácení majetku

*„Za doby okupace byl proti vůli českomoravské provincii františkánské obsazen františkánský konvent čp. 6 říšskoněmeckými úřady a veškerý majetek byl zabaven a Němci zavlčeni neznámo kam.“*¹⁷⁰ Němci se zmocnili kvadratury přiléhající ke kostelu sv. Josefa a přistaveného západního křídla.

Po skončení války podal Františkánský konvent na základě dekretu č. 54/45 Sb.¹⁷¹ přihlášku o navrácení válečných škod u místního národního výboru (MNV)¹⁷² v Moravské Třebové. Šlo jim především o původní zařízení. Přihláška obsahovala přesné seznamy věcí, které zde zůstaly po Němcích.¹⁷³

Zařízení, které v klášteře zůstalo, bylo pořízeno německou správou. Toto příslušenství si během války předávaly vojenské útvary, které byly posádkou v Moravské Třebové, až poslední vojenský útvar při svém odchodu celé zařízení odvezl do různých míst. Na toto zařízení neměl konvent právo. *„Náhradní nábytek umístěný v konventu Mor. Třebové byl vlastnictvím německé armády, tedy německé říše a tím konfiskace majetku jest odůvodněna.“*¹⁷⁴

Nárok byl uplatněn ovšem v druhém případě, o původní majetek. Škoda byla vypočtena částkou 308 510 Kč.¹⁷⁵

¹⁶⁹ Předání provedlo posádkové velitelství, kdy představenému kláštera P. Šimčíku předali budovy patřící konventu, srov. Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Sudetský komisariát 867 - 21.

¹⁷⁰ Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Zabraní kláštera nacisty, jeho opětovné získání a vybavení, jednání s ministerstvem národní obrany o vyklízení, inv. č. 2977/174.

¹⁷¹ Dekret prezidenta o přihlašování a zjišťování válečných škod a škod způsobených mimořádnými poměry

¹⁷² znamená Místní národní výbor, který vykonával dozor nad správou obcí v ČSR v letech 1945 – 1990, byly podřízené okresním národním výborům (ONV)

¹⁷³ Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Zabraní kláštera nacisty, jeho opětovné získání a vybavení, jednání s ministerstvem národní obrany o vyklízení, inv. č. 2977/174.

¹⁷⁴ Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Konvent sv. Josefa v Moravské Třebové. Zabraní kláštera nacisty, jeho opětovné získání a vybavení, jednání s ministerstvem národní obrany o vyklízení, inv. č. 2977/174.

¹⁷⁵ zda byla tato částka ONV v Moravské Třebové vyplacena již zmíněno není. Srov. Národní archiv Praha. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Konvent sv. Josefa v Moravské Třebové: Zabraní kláštera nacisty, jeho opětovné získání a vybavení, jednání s ministerstvem národní obrany o vyklízení, inv. č. 2977/174.

5.1.5 Období 1948 – 1950

Od konce války až do začátku roku 1948, kdy se komunisté chopili moci, prožívala katolická církev poměrně klidné období, oproti tomu co mělo teprve přijít.¹⁷⁶ O tom se můžeme přesvědčit i v konventu v Moravské Třebové, kde byl v západním křídle klášterní budovy 8. srpna 1948 otevřen exerciční dům.¹⁷⁷

Vše se však změnilo hned na počátku roku 1949. O mužské řády a kongregace se začínalo velmi zajímat komunistické vedení a Státní bezpečnost. „*Vedle biskupů a jiných významných duchovních hodnostářů považovali komunisté právě řeholníky za hlavní opory v katolické církvi proti režimu.*“¹⁷⁸

Činnost řádů byla postupně potlačována. V Moravské Třebové byl zabráním místního výboru 21. ledna 1949 zrušen exerciční dům a budova byla využívána středním odborným učilištěm jako internát.¹⁷⁹

„*V noci ze 13. na 14. dubna 1950 – v oktávu Velikonoc – byly mezi mnoha jinými přepadeny komunistickou policií i františkánské konventy v Čechách a na Moravě. Představení byli odvezeni do premonstrátského kláštera v Želivě, ostatní pak do Hejnic.*“¹⁸⁰

Tuto noc obývali moravskotřebovský konvent dva kněží (Josef Kajetán Šimčík, Karel Marášek).¹⁸¹

¹⁷⁶ VAŠKO, Václav. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I.* Praha 1990, s. 234.

¹⁷⁷ tyto domy slouží k uskutečňování duchovních cvičení pro laiky. ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Zabraní kláštera nacisty, jeho opětovné získání a vybavení, jednání s ministerstvem národní obrany o vyklizení, inv. č. 2977/174.

¹⁷⁸ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem. 1948 – 1964.* Olomouc, 2003, s. 43.

¹⁷⁹ střední odborné učiliště působilo v budově až do roku 1993

¹⁸⁰ HOUŠKA, Petr. *Alkantara. České františkánství.* Praha, 1996, s. 28.

¹⁸¹ Provinční archiv OFM. Praha – konvent Panny Marie Sněžné. Fond Františkánů v Moravské Třebové.

5.2 Členové konventu v letech 1900 – 1950

Osazenstvo v Moravské Třebové se skládalo vždy z představeného konventu a z kněží. V průběhu let zde působili novicové, laici a terciáři. Do přehledu jsem uvedla všechny členy, které se mi podařilo vypátrat. Dále je několik informací o významnějších z nich.

5.2.1 Období 1900 – 1918

a) Představený

Rok	Představený	Narozen	Zemřel
1900	Leo František Götzl	7. 5. 1861	8. 6. 1916
1901			
1902	Leo František Götzl		
1903	Leo František Götzl		
1904	Felix František Veselý	28. 11. 1868	1950
1905	Adalbert (Vojtěch) Václav Chvojan	24. 5. 1866	23. 5. 1944
1906			
1907	Adalbert (Vojtěch) Václav Chvojan		
1908	Albin Kašpar Hlawatsch	8. 2. 1860 ¹⁸²	19. 10. 1937
1909	Albin Kašpar Hlawatsch		
1910	Albin Kašpar Hlawatsch		
1911	Albin Kašpar Hlawatsch		
1912	Albin Kašpar Hlawatsch		
1913	Albin Kašpar Hlawatsch		
1914	Sebastian František Šebestík		
1915	Sebastian František Šebestík		
1916	Firmin Plank		8. 6. 1923
1917	Firmin Plank		
1918	Firmin Plank		

¹⁸² Podle jiného zdroje se však narodil 15. 6. 1870 a zemřel později během nebo po 2. světové válce, srov. BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007, s. 323. [cit. 13. 2. 2009]. URL: <http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf>. Úmrtí během nebo po 2. světové válce dokládá také klášterní kronika, v které je záznam o jeho působení ještě v roce 1940, kdy je slaveno jeho 50 – leté řádové jubileum.

b) Kněží, novicové, laici a terciáři

Rok	Kněží	Novicové, laici, terciáři
1900	Basil Havelka, ¹⁸³ Honorát Bísek	
1901		
1902	Albin Hlawatsch	
1903	Albin Hlawatsch, Antonias Wantke	Gabriel Kudělka (novic), Rafael Šedivý (novic), Klemens František Minařík (novic), Stanislav Hlad (novic); Ferdinand Pekarák (laik); Henric Holub (laicus novitius) ¹⁸⁴ , Alexander Karták (laicus novitius)
1904	Albin Hlawatsch, Cyril Vycudilik	
1905	Albin Hlawatsch, Cyril Vycudilik	
1906		
1907	Albin Hlawatsch	
1908	Adalbert Chvojan	
1909	Adalbert Chvojan	Julian Stowasser (laik), Chrysanth Štrunz (laik), Sarcander Hájek (laik); Hyacint Holický (klerik), Antonín Marášek (klerik), Joan. Nepomuk Štikař (klerik)
1910	Paul Marášek	
1911	Paul Marášek, Methudius Šumbera	
1912		
1913		
1914	Otho Hamernik, Alphons Němec, Methudius Šumbera	
1915	Otho Hamernik, Benno Kůstka, Klemens František Minařík	Julian Stowasser (laik), Damian Černý (laik), Blasius Kočí (laik); Pacificus Brát (laicus novitius)
1916	Otho Hamernik, Lambert Heitzinger	Tobias (laik), Julian Stowasser (laik)
1917	Otho Hamernik, Lambert Heitzinger	
1918	Otho Hamernik, Lambert Heitzinger	Jan Evangelista Urban (novitius clericus) ¹⁸⁵

¹⁸³ Na začátku tohoto století působil jako představený tohoto konventu, v kronice však není zaznamenáno kdy přesně.

¹⁸⁴ Bratři, z nichž se stávají bratři laikové.

¹⁸⁵ Bratři, kteří po noviciáte studují teologii, aby se stali kněžími.

Albin Kašpar Hlawatsch

Albín Hlaváč (též Hlawatsch) se narodil v Předním Arnoštově (nedaleko Moravské Třebové) jako Kašpar, do řádu vstoupil roku 1890, kněžské svěcení přijal 4 léta poté. Jako chebský kvardián sloužil v letech 1914 - 20 a 1938 - 39. Mezitím byl v roce 1937 lektorem německé Serafínské školy pro výchovu potenciálního řádového dorostu v Moravské Třebové. Později byl zřejmě mezi německými

řeholníky odsunutými z ČSR nebo zemřel během 2. světové války.¹⁸⁶

Klemens František Minařík (4. 2. 1883 – 1. 8. 1971)

Klemens Minařík je významný člen františkánského řádu. Můžeme ho považovat za archiváře, historika, spisovatele i kněze. Působil jako kvardián v Uherském Hradišti. V roce 1937 se stal provinciálem v Praze.¹⁸⁷

Dodnes má hodnotu jeho badatelská a literární činnost, zvláště o čtrnácti pražských mučednících. Společně s Bonaventurou Wilhelmem sepsal Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě. Sám napsal čtyři divadelní hry (např. Anežka Přemyslovna), šest

¹⁸⁶ BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007, s. 323. [cit. 13. 2. 2009]. URL: http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf.

¹⁸⁷ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl*. Praha, 2006, s. 344.

románů (např. Nazaretský), několik básní a složil i vánoční mši z lidových koled s orchestrem. Roku 1950 byl internován v Želivě. Zemřel v Moravci.¹⁸⁸

5.2.2 Období 1919 – 1937

a) Představený

Rok	Představený	Narozen	Zemřel
1919	Firmin Plank		
1920	Firmin Plank		
1921	Firmin Plank		
1922	Firmin Plank		
1923	Aloysius Josef Pany	12. 3.1864	
1924	Berard Štěpán Antl	22. 12. 1895	
1925	Albin Kašpar Hlawatsch		
1926	Albin Kašpar Hlawatsch		
1927	Albin Kašpar Hlawatsch		
1928	Albin Kašpar Hlawatsch		
1929	Albin Kašpar Hlawatsch		
1930	Albin Kašpar Hlawatsch		
1931	Albin Kašpar Hlawatsch		
1932	Albin Kašpar Hlawatsch		
1933	Albin Kašpar Hlawatsch		
1934	Albin Kašpar Hlawatsch		
1935	Albin Kašpar Hlawatsch		
1936	Albin Kašpar Hlawatsch		
1937	Berard Štěpán Antl		

b) Kněží, novicové, laici a terciáři

Rok	Kněží	Novicové, laici
1919	Otho Hamernik, Lambert Heitzinger	Jan Evangelista Urban (novitius clericus), Jakob Klínkáček (novitius clericus), Phillip Hladký (novitius clericus); Julian Stowasser (laik)
1920		
1921		
1922		
1923	Berard Antl	Raimund Nekolný (laik), Stephan (laik)
1924	Honorát Bísek	Julian Stowasser (laik), Raimund Nekolný (laik),

¹⁸⁸ KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604 - 2004)*. Praha, 2004, s. 95.

		Accursius Bystřický (laik)
1925		
1926	Honorát Bísek, Gabriel Griessel	Julian Stowasser (laik), Damian Černý (laik), Regal. Štubař (laik), Engelbert Kupeč (laik), Tobias Fojtl (laik)
1927	Honorat Bísek, Gabriel Griessel	Julian Stowasser (laik), Damian Černý (laik), Donatus Frýdek (laik)
1928	Honorat Bísek, Gabriel Griessel	Julian Stowasser (laik), Damian Černý (laik); Thomas Siman (laicus novitius), Raynerius Binder (laicus novitius); German Blecha (laik), Servat Zachar (laik)
1929	Honorát Bísek, Gabriel Grissel	Julian Stowasser (laik), Damian Černý (laik); Thomas Siman (laicus novitius), Rayner Binder (laicus novitius); Servat Zachar (laik);
1930	Honorát Bísek	Julian Stowasser (laik), Damian Černý (laik)
1931	Honorát Bísek, Godefrid Rotter	Julian Stowasser (laik), Damian Černý (laik), Regulat Štubař (laik), Urban Rittler (laik)
1932	Honorát Bísek, Godefried Rotter	Julian Stowasser (laik), Damian Černý (laik), Regulat Štubař (laik), Urban Rittler (laik)
1933	Honorát Bísek, Godefried Rotter	Julian Stowasser (laik), Engelbert Kuper (laik), Robert Roit (laik), Accursius Bystřický (laik)
1934	Berard Antl, Desider Reif, Timotheus Popelak	Julian Stowasser (laik), Henricus Holub (laik), Engelbert Kupec (laik), Robert Rojt (laik), Rainerius Binder (laik)
1935	Berard Antl, Desider Reif, Arnold Bacham, Norbert Demel	Julian Stowasser (laik), August Souček (laik), Engelbert Kupec (laik), Odoric Staněk (laik)
1936	Berard Antl, Dominic Theimer	Julian Stowasser (laik), Bonifac Pauer (laik), Aegid Faldyna (laik), Hubert Winkler (laik)
1937	Desider Reif, Godefried Rotter, Dominic Theimer	Julian Stowasser (laik), Urban Ritter (laik), Gottlieb Rochm (laik), Gabriel Aust. (laik), Marcus Kopřiva (laik)

Firmin Plank – pocházel z tyrolské provincie. Zemřel v klášteře v Moravské Třebové.

5.2.3 Období 1938 – 1944

a) Představený

Berard Štěpán Antl

Berard Antl, původním jménem Štěpán, se narodil v Trpíku severozápadně od Moravské Třebové, vstoupil do řádu roku 1915 a byl dále misionářem v Německu, ředitelem a vizitátorem III. řádu.¹⁸⁹

b) Kněží, novicové, laici a terciáři

Rok	Kněží	Novicové, laici
1938	Protas Hobler, Desider Reif	Julias Stowasser (laik), Urban Ritter (laik), Gabriel Aust. (laik)
1939		
1940		
1941		
1942		
1943	Dominik Theimer	
1944		

5.2.4 Období 1945 – 1947

a) Představený

Rok	Představený	Narozen	Zemřel
30. 6. 1945	Ludvík Antonín Spurný	13. 7. 1899	9. 9. 1974
1946			
1947	Josef Kajetán Šimčík	26. 8. 1906	16. 9. 1976

Ludvík Antonín Spurný – prožil téměř celou válku v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald.¹⁹⁰

¹⁸⁹ BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007, s. 403. [cit. 18. 2. 2009]. URL: <http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf>.

¹⁹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604 - 2004)*. Praha, 2004, s. 102 – 103.

5.2.5 Období 1948 – 1950

a) Představený

Josef Kajetán Šimčík (26. 8. 1906 - 16. 9. 1976)

Josef Kajetán Šimčík byl představeným moravskotřebovského konventu v době zavření. V roce 1961 byl na šest a půl roku uvězněn za podvracení republiky a za ohrožování státního tajemství.¹⁹¹ Zemřel v Praze v nemocnici, je pohřben na břevnovském hřbitově.¹⁹²

b) Kněz

Karel Marášek (18. 7. 1924 – 18. 5. 1991)

Karel Marášek působil v Moravské Třebové několikrát. Poprvé hned po dokončení studia teologie. Po zásahu proti řádům v roce 1950 se dostal do internačního kláštera v Želivě. Onemocněl tuberkulózou. Velitel tábora odmítl zavolat lékařskou pomoc, proto mu jeden příslušník strážce pomohl k útěku. Došel pěšky do Moravské Třebové a později se, vysílen cestou a nemocí uchýlil na opuštěnou faru ve Starém Městě u Moravské Třebové.¹⁹³

Zanedlouho se opět dostal do rukou policie a po třech týdnech byl vrácen na Želiv. Zde se spojil s dalším bratrem a podruhé utekl. Bylo to 2. září 1950.¹⁹⁴

Žil dlouho v anonymitě, ale nakonec vypátrán. Byl vězněn v Uherském Hradišti, ale po půl roce byl propuštěn na svobodu. Od té doby pracoval v různých civilních zaměstnáních, jako řidič rozvážel, nakládal a skládal konve s mlékem po okrese Moravská Třebová, pracoval i v textilní továrně Hedva. Během pražského jara dostal svolení k duchovní péči o řeholní sestry, pak se mu také dostalo možnosti pracovat ve farní správě.¹⁹⁵

Zužitkovával své mnohé zkušenosti z praxe v mnoha oborech. Pro svou aktivitu měl potíže s církevním tajemníkem a státní policií. Byl neustále sledován a fara byla hlídána. Zapojoval se také do života v ilegality.¹⁹⁶

¹⁹¹ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem. 1948 – 1964*. Olomouc, 2003, s. 435.

¹⁹² URL: <<http://www.ofm.cz/nekrolog/31-nekrolog?start=51>> [cit. 20. 2. 2009]

¹⁹³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze*. Praha, 2004, s. 118 – 119.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 118 – 119.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 118 – 119.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 118 – 119.

Od roku 1984 působil P. Marášek v Brně. Roku 1987 se stal provinčním ministrem. Karel Marášek zemřel 18. května 1991 na infarkt v Moravské Třebové.¹⁹⁷

5.3 Významná jubilea a slavnosti konventu v letech 1900 – 1950

Všechny obřady, obyčeje a slavnosti v moravskotřebovském regionu se v průběhu sledovaného období měnily. Bylo to způsobeno přílivem českého obyvatelstva do města, které se stalo nositelem nových tradic. Ty staré byly přejaty, zanikly nebo byly pozměněny.

Mezi výčetem církevních slavností byly nejdůležitější poutě, které noví osídlenci vesměs přijali, pouze do nich prosadili nové prvky. Poutě se slavili (slaví) vždy v den svátku světce – patrona kostela. Tyto svátky se slavili (slaví) ovšem v každém kostele a nespojovalo (nespojuje) se to se žádným konkrétním řádem.

Tak to funguje stále i ve františkánském konventu v Moravské Třebové. Pro každý řád jsou ale důležití i jiní světci, kteří se podíleli např. na vzniku řádu. Stejně tak to je to i u řádu v Moravské Třebové, jejichž slavnostní nádech se zachoval až do dnešních dnů.

5.3.1 Každoroční slavnosti

Každoroční slavnosti důležitých svátků závisely především na účasti věřících a také na daném roku. Každý rok byl jiný, záviselo to jak na vnitřních, tak i vnějších okolnostech.

Neuvádím sem všechny slavené svátky konventu, ale jen některé významnější z těch běžně slavených¹⁹⁸ na základě klášterní kroniky.

Slavnost Porciunkula (2. srpna)

V moravskotřebovském regionu byla oblíbenou a hojně navštěvovanou slavností. Lidé mohli navštívit kapli sv. Petra v okovech. Jako příklad uvádím k tomuto svátku účast věřících zaznamenané v klášterní kronice v průběhu 1. poloviny 20. století:

1910 (malá účast, 1400 lidí), 1911 (Pius X. zlehčuje úlohu plnomocných odpustků proto malá účast, 1400 lidí), 1913 (velká účast), 1914 (nepodařená slavnost

¹⁹⁷ KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze.* Praha, 2004, s. 118 – 119.

¹⁹⁸ Vánoční svátky, velikonoční, májové pobožnosti atd.

z důvodu všeobecné mobilizace) 1917 (velkolepé), 1936 (dobrá návštěvnost i přes nepříznivý déšť).

Svátek sv. Josefa (19. 3.)

Svátek byl slaven v souvislosti se zasvěcením kláštera v Moravské Třebové.

5.3.2 Velká jednorázová jubilea

20. století přineslo františkánskému řádu mnoho významných jubileí. Nejvíce se jich sešlo zejména v průběhu 20. let 20. století.¹⁹⁹

V moravskotřebovském konventu byly velkolepé, jak dokládá klášterní kronika.

Oslava 700. výročí vzniku františkánského řádu v roce 1909

Touto slavností moravskotřebovští františkáni poukazovali především na františkánskou kulturu. Byl vyzdoben zdejší kostel sv. Josefa a oltář ozdoben květinami.²⁰⁰

Účast na této slavnosti byla velká, ovšem převážnými návštěvníky byli cizinci.

Oslava 700. výročí objevení stigmat sv. Františka v roce 1924

Hlavní myšlenkou těchto oslav v Moravské Třebové byly přednášky o vztahu Františka k Bohu a k tehdejšímu světu. Zvláště pak pro muže a mladíky probíhaly náboženské přednášky.²⁰¹

Oslava 700. výročí smrti sv. Františka v roce 1926

Při příležitosti této události v Moravské Třebové byly v sousední vesnici v Boršově vybudovány jesličky po vzoru jesliček v Greccio²⁰², jejichž tradici začal sv. František o Vánocích roku 1223, tři roky před svou smrtí. Z kláštera v Moravské Třebové šel průvod lidí se světly k vybudovaným jesličkám. Po mši se lidé vraceli zpět. Odpoledne a večer byly při této příležitosti promítány také filmy.

¹⁹⁹ Tyto svátky se ovšem slavili každý rok.

²⁰⁰ Srov. Klášterní kronika

²⁰¹ Tamtéž, nečíslováno.

²⁰² Město v Itálii. sv. František z Assisi se vypravil tři roky před svou smrtí se vydává slavit Vánoce do Greccia. V jeskyni na vrcholu skalnatého kopce (kterou upravil jako kapli) vytvořil po vzoru Betléma, který navštívil, jesličky. Na Štědrý večer šplhají ze všech stran muži a ženy na horu s tolika svícemi a pochodněmi, že je tím noc celá prosvětlená. Zpívají, lesem se nesou jejich hlasy, které skály odrážejí. Je sloužena mše svatá. Boží světec stojí u jeslí, zpívá evangelium, káže svým „silným, něžným, jasným, libozvučným hlasem.“ (I FP, s. 148) Hlásá věčnou odměnu. Jeden z přítomných má vidění: spatří v jeslích ležet dítě a Františka, jak se k němu naklání, aby ho probudil. Greccio se stalo novým Betlémem. Více viz. LE GOFF, Jacques. Svatý František z Assisi, Praha, 2004, s. 64 – 65.

700. výročí smrti sv. Františka bylo pro františkánské společenství velkým impulsem. Papež Pius XI. vydal, k jubileu 30. dubna 1926, encykliku²⁰³ *Rite expiatis*, v níž vyhlásil jubilejní rok od 4. října 1926 do 4. října 1927. U příležitosti oslav byl v českém prostředí vydán sborník s názvem *Svatý František z Assisi a Čechové*. Redigoval ho Antonín Šorm, bankovní úředník, který k jubileu napsal celkem 50 článků do různých časopisů. Sborník obsahuje 19 příspěvků s různou tematikou. Na závěr jsou ve sborníku uvedeny ještě krátké, ale zajímavé příspěvky, nazvané *Drobné Fioretti františkánské z českých luhů*.²⁰⁴

Oslava 700. výročí smrti²⁰⁵ sv. Antonína v roce 1931

Sv. Antonín Paduánský je jedním z nejvýznamnějších světců františkánského řádu. V průběhu baroka vyvrcholil tzv. kult sv. Antonína, to dokládá také, že se v této době jméno Antonín stalo častým jménem narozených chlapců.

Moravskotřebovský konvent tuto slavnost slavil od 31. října do 8. listopadu. Po celých devět dní se tedy konaly pravidelné pobožnosti s kázáním. Velkolepost dokládá i velmi dobrá návštěvnost této slavnosti.²⁰⁶

6 SVĚDECTVÍ OTCE VÍTA

²⁰³ Je papežský okružní list adresovaný původně biskupům, dnes zpravidla i kněžím a věřícím na celém světě.

²⁰⁴ KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604 - 2004)*. Praha, 2004. s. 98.

²⁰⁵ 16. června 1231

²⁰⁶ Srov. Klášterní kronika

Z bratří, kteří zažili dobu v konventu přímo v Moravské Třebové v první polovině 20. století a především dobu zrušení kláštera v Moravské Třebové, už nikdo nežije. Proto jsem se rozhodla využít jiné nabízené možnosti. Požádala jsem o rozhovor františkánského kněze P. Víta Josefa Huska, který tuto dobu zažil sice ve františkánském klášteře v Kroměříži, ale nyní v konventu v Moravské Třebové pobývá.

Konverzace²⁰⁷ probíhala formou dialogu, který se postupně měnil na monolog, což v důsledku vůbec nevadilo.

Všechna setkání proběhla v refektáři kláštera v Moravské Třebové, na začátku listopadu 2008. Jeho životní příběh by vydal na celou knihu.

Z jeho povídání jsem dělala poznámky, na pomoc jsem si vzala také diktafon, pro ucelenější formu výpovědi. Vyprávění jsem zpracovala poté do souvislého textu s trochu upravenými promluvami otce Víta.

Vít Josef Husek, křestním jménem Josef, se narodil 2. února 1923 ve Starém Městě u Uherského Hradiště. Jeho rodiče byli venkované. Jeho tatínek se účastnil první světové války, byl v zajetí. Po skončení války, tedy díky zranění, byl zaměstnán na úřadě. *„Rozdával sice jen poštu, ale to nevadilo. Později už dostal zdravotní důchod.“* Josef Husek měl ještě dva sourozence. O tři roky starší sestra se stala řádovou sestrou. O deset let mladší bratr, který již zemřel, také žádnou rodinu neměl. Vyrůstal v křesťanském prostředí, jeho dětství bylo běžné, jak sám řekl: *„jako u kluka na venkově.“*

Rodina byla věřící. Místo do kostela ve Starém Městě²⁰⁸ chodili do Uherského Hradiště, kde ještě dnes sídlí františkánský řád. Na otázku co zapříčinilo, že se stal knězem, odpověděl: *„Silným zážitkem se stalo pro mě hned první ministrování v kostele u františkánů v Uherském Hradišti. Snad právě proto jsem se stal později františkánským knězem.“* Rodiče jeho rozhodnutí akceptovali.

Po absolvování obecné školy studoval dva roky měšťanskou školu, poté pokračoval na „juvenátě“ v Kroměříži. Rok 1939 přinesl změnu. *„Po prázdninách v roce 1939 nastaly nové vyučovací osnovy. To jsem byl, myslím, v kvartě. Povinně jsme se začali učit dvě hodiny německy, ostatní předměty byly vyučovány v němčině.“*

²⁰⁷ I když mě téměř neznal, přesto mi dokázal říci kus svého života bez větších problémů a vždy mě přivítal s úsměvem. Přestože na druhé domluvené schůzce mu nebylo dobře přijal mě a pokračovali jsme v povídání. Pro mne to bylo velice obohacující a milé setkání. I přes vysoký věk má stále tento františkán chuť do života. Jeho vyprávění bylo krásně uklidňující, a i přesto čím si všim prošel, snažil se najít nějakou veselou historku, která se mu přihodila a na kterou rád vzpomíná.

²⁰⁸ Zde sídlili premonstráti.

V roce 1942 podal žádost o vstup do řádu. O rok později do něj vstoupil. Jeho dalším důvodem bylo: „*Mohli jsme dokončit gymnázium, složit maturitu a jít pracovat do Německa. Kdo se chtěl vyhnout práci v Německu a byl slabší v učení, nabízela se jako jedna z možností jít do řádu.*“ Na otázku jak zvládal školu, mi odpověděl: „*Byl jsem lajdák, pochopil jsem rychle, ale moje paměť odpočívala.*“ Myslím si, že jeho paměť opravdu odpočívala, protože on je velice chytrým a sečtělým člověkem. Obdivuji na něm, že i v jeho 86. letech dokázal sestylizovat tak hluboké a promyšlené věty.

Jeho cesta do řádu pokračovala rok zkušebním noviciátem, který prožíval v Hájku u Prahy. „*Každého čtvrt roku probíhalo hlasování nazývané fazolové zkoušky. Ve hře byly dvě barvy černá a bílá. Bílá pro ty, kteří plnili své úkoly dobře a černá pro ty, kterým to dělalo problém.*“ Noviciát u otce Víta probíhal načerno. V roce 1944 složil na tři roky dočasné sliby, odešel do bývalého „juvenátu“ v Kroměříži. Zde pobýval jeden rok. 1. června 1946 se stal řádným studentem na bohoslovecké fakultě v Praze.

Na tomto místě bych se zmínila o běžném rozvrhu dne františkána v konventu před rokem 1950 (v denním programu v řádu v Praze). „*Řehole neboli regula se dodržuje nejlépe v početnější skupině, minimálně to znamenalo šest až sedm řeholníků. Vstávalo se obvykle v šest hodin ráno. Sešli jsme se v chóru, kde jsme se pomodlili, Anděl Páně. To byla taková, no spíše soukromá modlitba. Oficiálně probíhalo a modlení s breviářem. Každý týden měl na starost začátek modlitby breviáře takzvaný „hebdomadář“.* Dalšími důležitými byli „*verzikulářové*“.²⁰⁹ Až do roku 1967 všechny modlitby probíhaly v latině. Po breviáři probíhala mše svatá. Následovala soukromá poděkování. Poté se snídalo. Po snídání měl už každý své úkoly. Já, jako bohoslovec, jsem chodil na fakultu. Kněží vykonávali různé kněžské služby (navštěvovali staré lidi), bratři laici šli do kuchyně vařit nebo třeba jen do cely,²¹⁰ pokud neměli co dělat. Kolem půl dvanácté nastávala vždy polední hodinka v chóru, modlitba breviáře a zpytování svědomí. Svačiny nebývaly, kdo měl ale hlad, mohl si kdykoli do kuchyně přijít a občerstvit se. Při obědě se nesmělo většinou mluvit. Až po znamení představeného se slovy: „*Bavme se, bavme se slušně*“ a zaklepáním na mísu, jsme se mohli navzájem bavit. Po obědě se opět každý vydával za svými úkoly. My, bohoslovci, jsme se museli učit. Když bylo potřeba, pomohli jsme přesunout nějakou skříň nebo jiný nábytek. V pět hodin večer probíhala opět modlitba breviáře. Následovala večere, poté jsme šli do

²⁰⁹ Veršovník, žalmista, jsou dva, kteří se střídají v recitování žalmů, veršů při čtení breviáře.

²¹⁰ Zde jen to nejnужnější = postel, stůl, 2 židle – pro návštěvu a skříň, umyvadlo a knihovna.

chóru zpytovat svědomí. V devět hodin jsme už byli na svých celách, ale ještě jsme se mohli navzájem s bratry bavit. Čas věcí – snídaně, oběd, večere – nebyly pevně dodržovány. Vše se uzpůsobovalo podle toho, jak se to dalo.“ 17. září složil otec Vít věčné sliby.

Poslední tři ročníky studia dokončil na studiích v Belgii. *„Studium probíhalo jak jinak než ve francouzštině.“* A i když je to hodně roků, co otec Vít v Belgii studoval, přesto nějaká francouzská slovíčka nezapomněl. 11. června 1949 byl v Louvain [Lovani] vysvěcen na kněze.

Zabírání klášterů zažil otec Vít v Kroměříži. V noci ze 13. – 14. dubna 1950 přepadlo kroměřížský klášter ozbrojené komando. *„Probudili nás, museli jsme se rychle obléknout, zabalit si jeden kufr a odejít. Celou dobu přitom na nás mířili puškami.“* Všichni z klášterů byli odvezeni do Bohosudova, které se nacházelo v severním pohraničí u Teplic.

Otec Vít o Moravské Třebové a osudné noci nic nevěděl. Ale na osud jednoho z kněží, kteří pobývali v klášteře ano. František Marášek, byl svými útekami asi známý (viz. výše). Podle otce Víta: *„Chtěl být svobodný, proto utíkal.“*

V září roku 1950 byl odvelen k Pomocným technickým praporům na Slovensko. *„Působil jsem v takzvané LK rotě. L jako lopata a K jako krompáč.“* 5. listopadu 1953 byl odsouzen Vyšším vojenským soudem v Praze k osmi letům vězení oficiálně za velezradu. *„Byl jsem mladý kněz, už to bylo jisté podezření, že nebuduji komunismus. První otázka u soudu zněla: Jaký je Váš vztah ke komunismu: přátelský nebo nepřátelský. Já jsem řekl lhostejný. A soudce namítl, ne musí být buď přátelský nebo nepřátelský. Tak jsem řekl nepřátelský.“* Zde byl poněkud jiný režim. *„Přes den jsme konali typické vězeňské práce: drali peří, přebírali zeleninu, třídili hrách, cibuli. Norma byla vysoká, kdo nesplnil, šel do korekce nebo dostal menší přiděl jídla.“* V květnu roku 1960, tedy rok před ukončením trestu, byl propuštěn na amnestii.

Od roku 1962 – 1968 pracoval v normálním zaměstnání, jako dělník. Od roku 1968 působil v duchovní správě v obci Maletín, nedaleko Moravské Třebové.

V Moravské Třebové P. Vít Husek působí od 28. ledna 2004. A jaké je tajemství na dlouhý život podle otce Víta: „*Já si dávám každý den slivovici s medem, jak já tomu říkám takové kapky.*“

7 ZÁVĚR

V předkládané práci jsem se pokusila o zachycení vývoje františkánského řádu, s těžkostmi a dopady národnostního složení obyvatel města, kterou přibližuji v konventu v Moravské Třebové ve 20. století se zaměřením na jeho první polovinu.

Františkánský řád vznikl ve 13. století v Itálii. Odtud pronikal dále do jiných zemí. Do Čech se dostal již v průběhu 13. století. Po útlumu během husitských bojů znamenalo 15. století obnovu františkánského života a s ním se obnovilo i zakládání klášterů. Další vlna zakládání přišla během 17. století, kdy byl založen také klášter v Moravské Třebové. Ten překonal i rušení klášterů v 18. století. Osudným se mu stal rok 1950, kdy byly všechny řády zrušeny. Pro komunistické předáky představovaly řády totiž hrozbu, řeholníky považovaly za *hlavní opory katolické církve*.²¹¹

Působení františkánských řeholníků v Moravské Třebové v roce 1950 skončilo, kostel sv. Josefa mohli ovšem věřící i nadále navštěvovat. Fungoval se všemi slavnostmi a svátky. Postupně se ovšem stupňoval tlak na církev a věřící. Začínaly vykonstruované procesy, které neminuly ani místní kněze. Jednou z obětí se stal místní kněz P. Antonín Berka, který byl uvězněn.²¹²

Farnost začala duchovně ochabovat. Oživení přinesl až rok 1968 a následné období do zahájení normalizace. S nástupem normalizace docházelo opět k útlumu. Někteří věřící navštěvovali mše mimo Moravskou Třebovou a využívali tím anonymity. Roku 1978 po příchodu nového faráře P. Františka Sedláčka se probouzela farnost k životu. V tomto období proběhlo biřmování s necelými 300 biřmovanci.²¹³

Františkáni se do Moravské Třebové opět vrátili a to v roce 1990. Ihned začali s opravami kláštera a klášterního kostela. Díky opravám se z černošedé nevýrazné budovy stal červenožlutý kostel. Byla opravena také klenba kaple sv. Petra

²¹¹ Vlček, V. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948 – 1964*. Olomouc, 2004, s. 43.

²¹² CVRKAL, Richard. *Historie farnosti Moravská Třebová ve 20. století*. Ročníková práce, Olomouc 2000 – 2001, s. 5. Uloženo v Městském muzeu v Moravské Třebové. (obdržela jsem od p. J. Martínkové z Městského muzea Moravské Třebové)

²¹³ CVRKAL, Richard. *Historie farnosti Moravská Třebová ve 20. století*. Ročníková práce, Olomouc 2000 – 2001, s. 5. Uloženo v Městském muzeu v Moravské Třebové. (obdržela jsem od p. J. Martínkové z Městského muzea Moravské Třebové)

v okovech.²¹⁴ Bratři františkáni převzali péči o farnosti v Moravské Třebové, Boršově, Starém Městě, Kunčině a Gruně.

Dnešním dnem obývá moravskotřebovský konvent šest řeholníků: František Bartoloměj Uriga, Ivan Karel Židlík, Maseo František Smetana, Šebestián Pavel Smrčina, Vít Josef Husek, Česlav Bohumil Křížala.²¹⁵

Ve své práci jsem se snažila o shrnutí archivního materiálu a literatury. Pokusila jsem se nastínit život františkánských řeholníků ve 20. století ve sledu událostí a s problémem nejednotnosti národnostního složení s pomocí kroniky františkánského řádu v Moravské Třebové.

²¹⁴ JARŮŠKOVÁ, SYLVA. *Průvodce moravskotřebovskými kostely. Klášterní kostel sv. Josefa*. 2. díl, Moravská Třebová, 2006, s. 1 - 2.

²¹⁵URL: < <http://www.ofm.cz/konventy/moravska-trebova> > [cit. 8. 3. 2009]

8 PRAMENY A LITERATURA

Literatura:

BARTOŠ, Josef a kolektiv autorů. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Okresy Prostějov, Moravská Třebová, Boskovice*. Ostrava, 1976. ISBN neuvedeno.

BUBEN, M. Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl*. Praha, 2006. ISBN 80-7277-088-8.

ČÁŇOVÁ, Eliška. *Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách v letech 1848 – 1918*. Praha, 1995. ISBN 80-85475-17-0.

DAŇHAL, Milan a kolektiv autorů. *Řeholní řády a kongregace v ČSR*. Praha, 1981. ISBN neuvedeno.

ELBEL, Martin. *Bohemia Franciscana. Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století*. Olomouc, 2001. ISBN 80-244-0229-7.

GOFF, Le Jacques. *Svatý František z Assisi*. Praha, 2004. ISBN: 80-7021-651-4.

HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno, 2005. ISBN 80-7325-029-2.

HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová. Náčrt jejich dějin*. Brno, 1948. ISBN neuvedeno.

HLAVÁČEK, Petr. *Čeští františkáni na přelomu středověku a novověku*. Praha, 2005. ISBN 80-200-1212-5.

HOUŠKA, Alkantra. *České františkánství*. Praha, 1996. ISBN 80-90000-2-5.

CHESTERTON, G. K. *Svatý František z Assisi*. Neratovice, 1993. ISBN 80-901426- 6-4.

KORKISCH, Gustav. *Geschichte des Schönhengstgaves. Teil 2*. Prag, 1975. ISBN neuvedeno.

NEKUDA, Vladimír a kolektiv autorů. *Moravskotřebovsko, Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I*. Praha 1990. ISBN 80-7113-000-1.

VLČEK, P. a kolektiv autorů. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-17-6.

VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem. 1948 – 1964*. Olomouc, 2003. ISBN 80-7266-179-5.

Sborníky:

KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana II. Provincie bratří františkánů*. Praha, 2005.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604 - 2004)*. Praha, 2004.

KOLEKTIV AUTORŮ. *CÍRKEVNÍ PROCESY padesátých let*. Sborník příspěvků z konference. Praha, 2002. ISBN 80-7192-797-X.

Periodika a jiné práce:

JARUŠKOVÁ, SYLVA. *Průvodce moravskotřebovskými kostely. Klášterní kostel sv. Josefa*. 2. díl, Moravská Třebová, 2006.

MARTÍNKOVÁ, Jana. „Školské sestry“ v Moravské Třebové, In *Zpravodaj města Moravské Třebové*, leden 2008, číslo 1, VI. ročník, s. 8.

NĚMCOVÁ, Zuzana. *Čeští františkáni v době komunismu se zaměřením na 50. léta*. Diplomová práce, České Budějovice, 2008.

CVRKAL, Richard. *Historie farnosti Moravská Třebová ve 20. století*. Ročníková práce, Olomouc 2000 – 2001.

Prameny:

Národní archiv Praha:

ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Josefinum. inv. č. 2976.

ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Sudetský komisariát. 867 – 21.

ŘF 50 III. Fond: Františkáni – provincialát a konvent. Zabraní kláštera nacisty, jeho opětovné získání a vybavení, jednání s ministerstvem národní obrany o vyklízení, inv. č. 2977/174.

Provinční archiv OFM. Praha – konvent Panny Marie Sněžné:

Fond Františkánů v Moravské Třebové. KUBĚNSKÝ, Metoděj Jan. *Františkánský klášter v Moravské Třebové*. Praha, 1998, nečíslované.

Městské muzeum Moravská Třebová

Kronika františkánského řádu v Moravské Třebové

Internetové zdroje:

BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura. Knihovny minoritů, františkánů, kapucínů v průběhu staletí*. 15. října 2007 [cit. 22. 3. 2009]. URL: <http://www.bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf>.

ELBEL, Martin. *Česká františkánská provincie sv. Václava (1570 – 1790)*. [cit. 22. 3. 2009]. URL: <http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Historica29/Historica29_06.pdf>.

URL: <<http://www.abcsvatych.com>>

URL: <<http://encyklopedie.seznam.cz>>

URL: <<http://www.farnostmt.cz>>

URL: <<http://www.moravskatrebova.cz/mesto/zakladni-informace-o-meste>>

URL: <<http://www.ofm.cz>>

URL: <<http://www.sestry-nppm.cz/zacatky-kongregace.htm>>

9 RESUMÉ

This bachelor work talks about course of Franciscans' Order that is drawn on the histories of Franciscans' Convent in Moravská Třebová in the first half of the twentieth century. The city of Moravská Třebová has always been the part of region with the majority of German inhabitants. These national problems of the city did not miss even crew of Moravská Třebová Convent in which the German monks outweighed.

The Franciscan Order was established in Italy in the thirteenth century. Thenceforth it expanded far into other countries. It has come to Bohemia during the thirteenth century yet. After stagnation during Hussite conflicts, the fifteenth century ment restoration of Franciscan life and establishing of the monasteries along with it. Another wave of founding came during the seventeenth century in which the monastery in Moravská Třebová was established as well. It has overcome dissolution of monasteries in the eighteenth century. During the nineteenth century it peaked and became the strongest order of the Catholic Church. However, the second dissolution came in 1950. It caused an ending of all orders of that time.

Bachelor work is divided into seven chapters. After the seventh chapters the summary of literature and sources follows and picture appendix as well.

I have tried to sum up archive material and literature. Above all it refers to archive materials from National Archive in Prague, from Provinční archiv OFM. Prague - Convent Panna Marie Sněžná. Franciscan Fund in Moravská Třebová and the Chronicle of Franciscan Order in Moravská Třebová. As for books, there are fundamental pieces of Milan M. Buben and Alkantar Houška which refers to a complete history of Franciscan Order.

It was my goal to try to outline the life of Franciscan' monks in the twentieth century, in the train and with the problem of incohesive nationalities.

10 SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Svatý František
- Příloha č. 2: Bazilika sv. Františka v Assisi
- Příloha č. 3: Znak a odznak františkánského řádu
- Příloha č. 4: Rytina - Rudolf Mather, františkánský kostel v Moravské Třebové, 30. léta 20. století
- Příloha č. 5: Fotografie - Františkánský klášter s kostelem sv. Josefa v roce 1930
- Příloha č. 6: Fotografie - Františkánský klášter s kostelem sv. Josefa dnes
- Příloha č. 7: Popis celého františkánského traktu
- Příloha č. 8: Chodba dnešního kláštera, socha Kaifáše ze sousoší Kalvárie (tzv. Třebovské pašije), kolem roku 1730, dílo Josefa Pacáka
- Příloha č. 9: Dům školských sester
- Příloha č. 10: Společná fotografie žáků konviktu Josefinum v roce 1931/1932
- Příloha č. 11: Zrušení moravskotřebovského kláštera nacisty roku 1942
- Příloha č. 12: Dopis o zrušení Sudetského komisariátu Svatým stolcem v Římě, v roce 1947

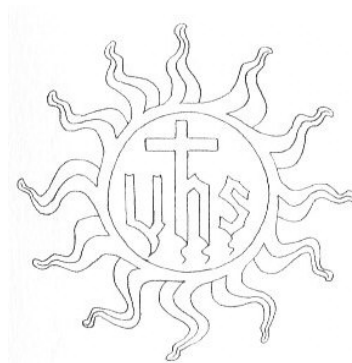
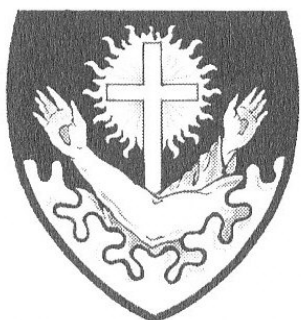
Příloha č. 1: Svatý František

Příloha č. 2: Bazilika sv. Františka v Assisi

Příloha č. 3: Znak a odznak františkánského řádu

Příloha č. 4: Rytina - Rudolf Mather, františkánský kostel v Moravské Třebové, 30. léta 20. století

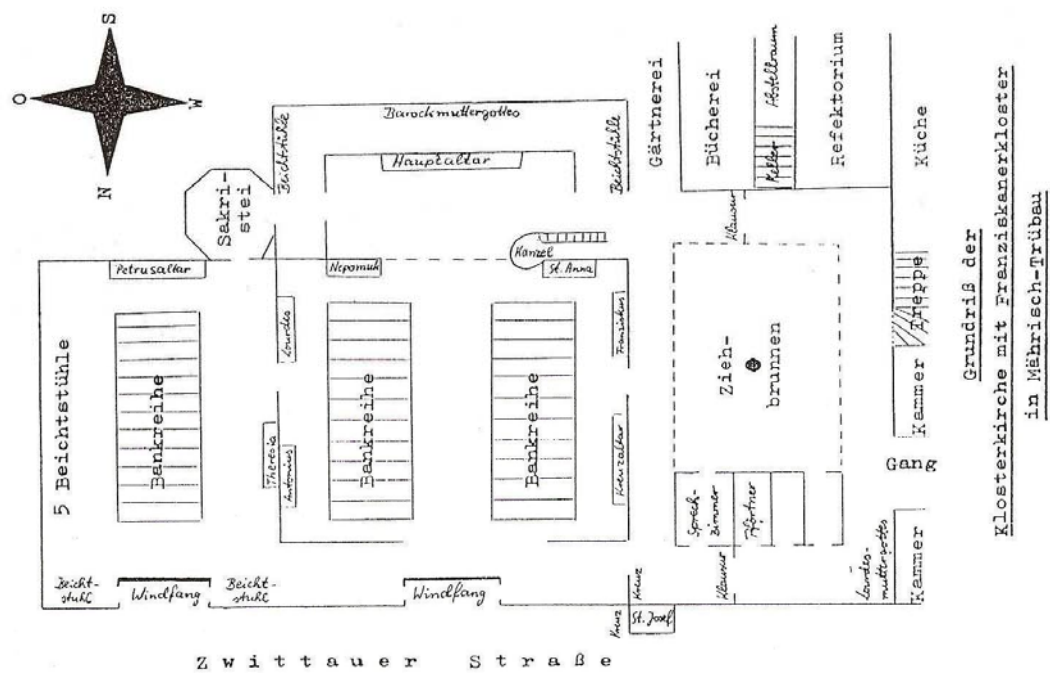
Příloha č. 5: Fotografie - Františkánský klášter s kostelem sv. Josefa v roce 1930

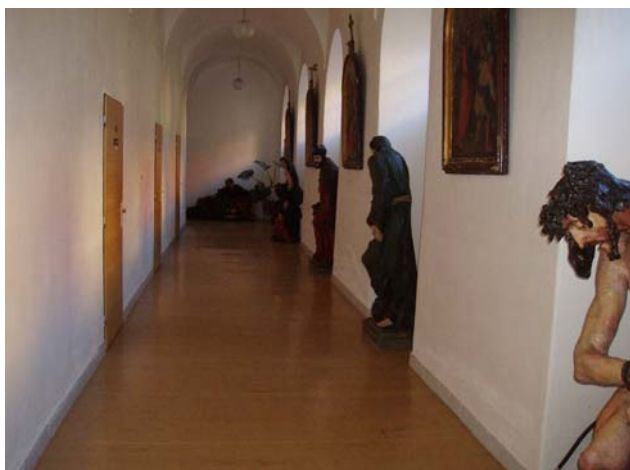
Příloha č. 6: Fotografie – Františkánský klášter s kostelem sv. Josefa dnes

Příloha č. 7: Popis celého františkánského traktu

Příloha č. 8: Chodba dnešního kláštera, socha Kaifáše ze sousoší Kalvárie (tzv. Třebovské pašije), kolem roku 1730, dílo Josefa Pacáka

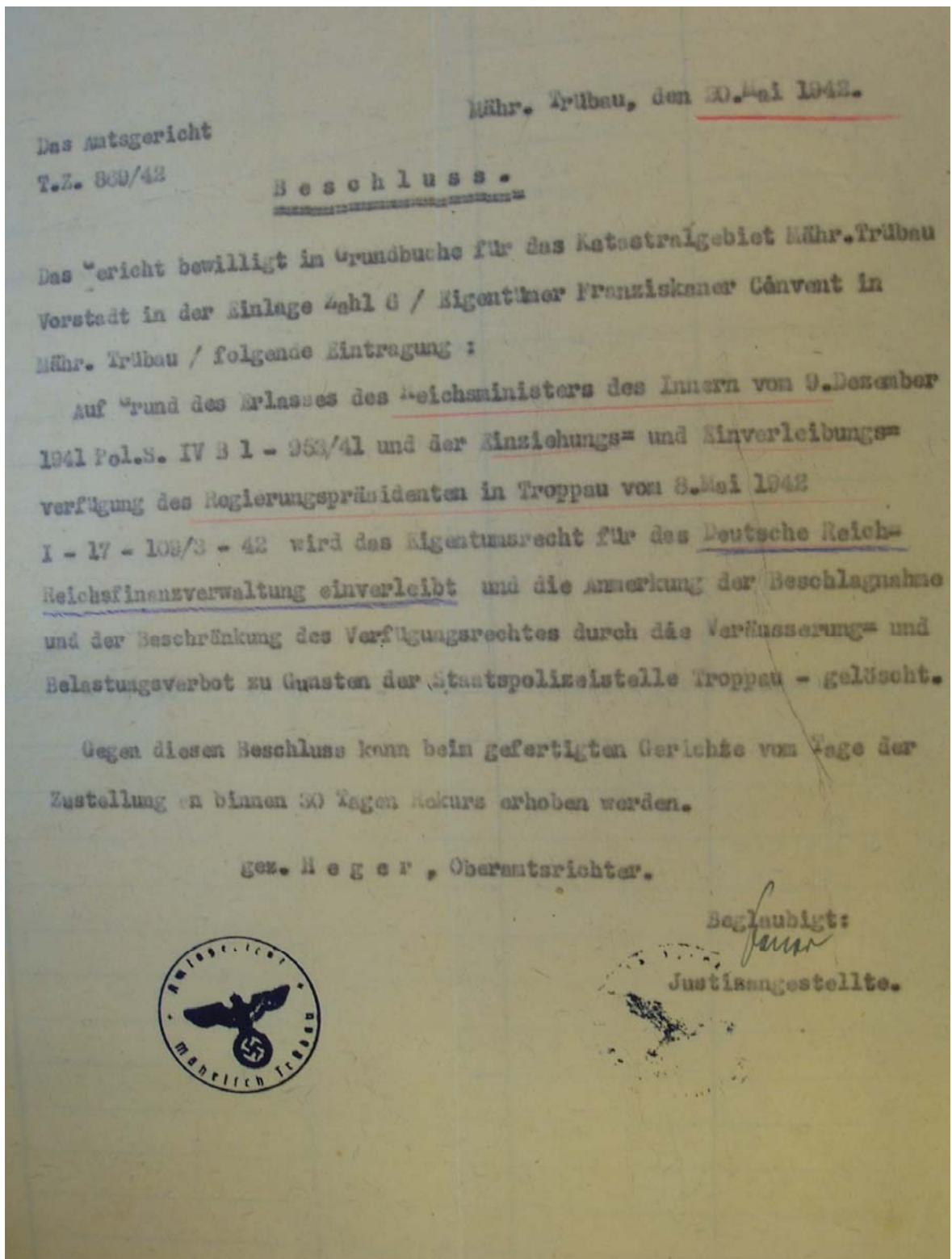

Příloha č. 9: Dům školských sester

Příloha č. 10: Společné fotografie žáků konviktu Josefinum v roce 1931/1932

Příloha č. 12: Dopis o zrušení Sudetského komisariátu Svatým stolcem v Římě, v roce 1947

